FOTO

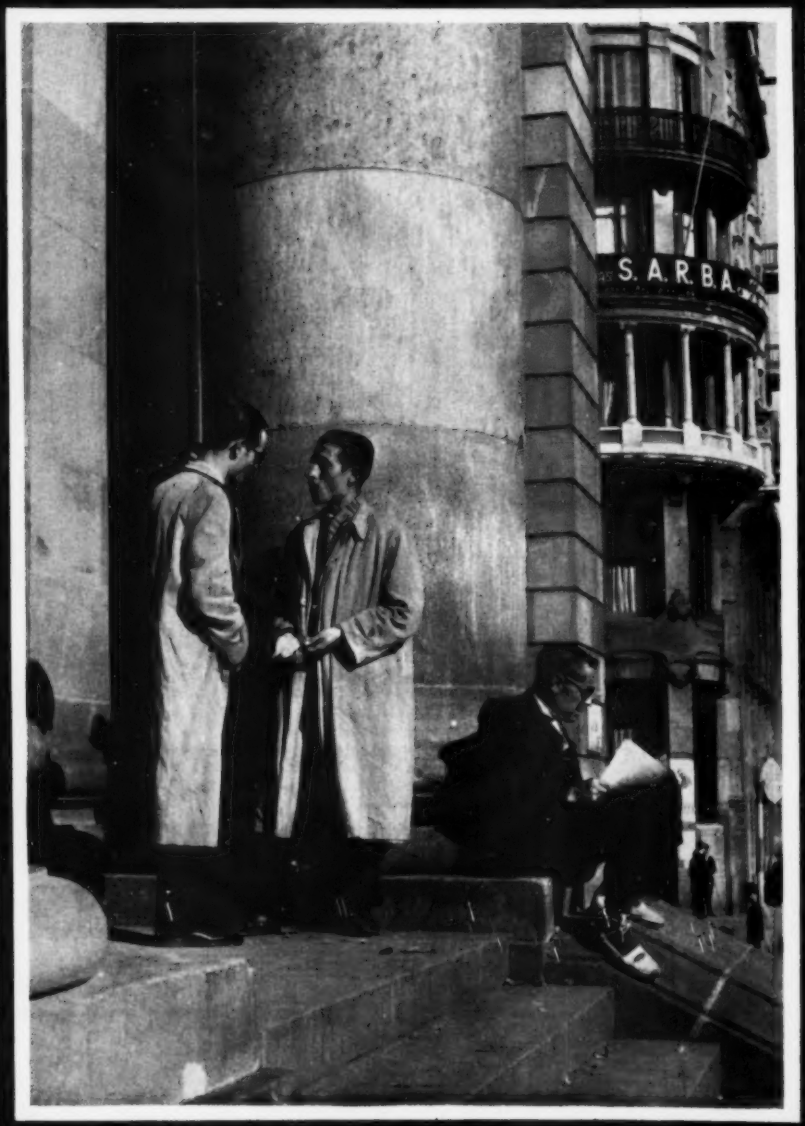

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE EN DRUK SMIT HENGELO ★

Een romance in zwart en wit...

een **GEVAERT** *resultaat!*

Deze vergroting van een kleinbeeld-opname toont U in één oogopslag de kwaliteit van het Gevaert opname-materiaal.

Gevaert biedt U voor elk doel en elke camera de juiste kleinbeeld-film:

Microgran 27°: uiterst fijne korrel, ideaal voor vergrotingen op zeer groot formaat.

Panchromosa 32°: perfecte kleurweergave en hoge gevoeligheid.

Gevapan 33°: grote belichtings-speelruimte voor buitenopnamen onder moeilijke omstandigheden en binnenhuisopnamen

Gevaert FILM

Voor amateur en vakman

N.V. HANDELSONDERNEMING GEVAERT - DEN HAAG

PAPIERWARENFABRIEK

A. Dorgelo & Zonen

GOUDA

Speciaalfabriek voor

Verpakkingsartikelen

voor fotografen en fotohandelaren

✶

FOTOMAPJES
FOTOZAKJES
ENVELOPPEN
in alle maten met en zonder strobordrug
KLEINBEELDMAPPEN
NEGATIEFALBUMS
voor kleinform. 6×6 en 6×9 negatieven
BRIEFKAARTMAPPEN
ATELIERMAPPEN
NEGATIEFCOUVERTS
LOSBLADIGE REPORTAGE ALBUMS

Vraagt monsters en prijzen van onze

Enveloppen met veiligheidssluiting

F 1982

VERGROTINGEN

gemakkelijk inlijsten met FANTASIA Fotoband!

Verdubbel de waarde van Uw geslaagde foto's — breng ze achter glas!
Alles wat U nodig hebt zijn een op maat gesneden ruitje en Fantasia Fotoband. Eenvoudig, praktisch en vlug. Verkrijgbaar in 18 kleuren, uitstekend gegomd, zeer sterk, 2 cm breed, 7½ m lang.

Bij Uw kantoorboekhandel of fotohandelaar

FANTASIA FOTOBAND

Imp.: H. van Oost, Mr. Cornelisstraat 2, Haarlem. Tel. 20465

Metraphot

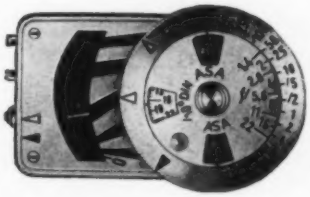

Vol-automatische belichtingsmeter met vele belangrijke voordelen.

- Directe aflezing.
- Geen tabellen.
- Zeer gevoelig.
- Hoogste nauwkeurigheid.
- Klein en elegant van vorm.
- Zeer licht.
- Schokbestendig.
- Kleine meethoek.
- Past op zoekerschoentje van bijna alle camera's.
- Geschikt voor kleurenfotografie.
- Leverbaar in 3 modellen.

a. **Leipho** met voetje en schaal, speciaal voor Leica.

b. **Mepho** met voetje, passend op alle andere kleinbeeldcamera's.

c. **Glafo,** zonder voetje, om uit de hand te gebruiken.

Alle modellen, compleet met leren étui . . . . . *f* **63,50**

Extra versterkingscel **Expho,** die de gevoeligheid nog eens 16-voudig verhoogt . . . . . *f* 22.–.

Prospectussen in de Nederlandse taal gratis op aanvrage.

Levering door iedere fotohandelaar.

Alleenvertegenwoordigers voor Nederland:

N.V. ODIN - NIJMEGEN

Kleuren-dia's monteert U het meest practisch in de

ELBE

raampjes

★

Een perfecte foto-electrische belichtingsmeter is onmisbaar.

DE HORVEX

fabrikaat Metrawatt, Nürnberg is weder leverbaar.

F 57.50

in etui

De extra-versterkingcel is ook weder voorradig.

★

Voor engros:

EERSTE NEDERLANDSCHE FOTOGROOTHANDEL VAN 1868

v/h E. FISCHEL Jr N.V.

Gelderschekade 86-88 - Tel. 45001 - 42834 - 45377
AMSTERDAM-C

ADOX R 18 P

De ideale panfilm 6x9

voor

betere resultaten

Fl. 1.98

BIJZONDERE AANBIEDING

PRAKTICA kleinbeeld-reflexcamera's

met Zeiss Biotar
F:2 - 58 mm . . . . . **Fl. 495,—**

met Zeiss Tessar
F:3,5 - 50 mm . . . . . **„ 395,—**

Lederen Paraattas . . . . **„ 25,—**

Als U weet, dat de enkele lens Zeiss Biotar F:2 - 58 mm **Fl. 545,—** kost, zult U begrijpen, dat deze aanbieding werkelijk uniek is.

•

Deze camera is voorzien van een spleetsluiter met de tijden: B - 1/2 - 1/5 - 1/10 1/25 - 1/50 - 1/100 - 1/200 - 1/500 sec.

FOKA N.V.

Admiraliteitsstraat 8 abc
ROTTERDAM
Telefoon 22242 - 24422

FOTO WOUDT - ZAANDAM

DALCO

FILM EN PAPIEREN

Uw foto's behoeven niet duurder te zijn!

Wenst U een orthochromatische film, een panchromatische film of een snelwerkende super-panchromatische film: er is een Dalco film, geschikt voor al Uw opnamen!

ROLFILM		KLEINBEELDFILM		VLAKFILM	
Mezzochrome	28°	Fine grain pan	27°	Orthochromatisch	28°
Mezzopan	30°	High Grade pan	29°	Panchromatisch	27°
Spectropan	32°			Panchromatisch	29°

VRAAGT UW FOTOHANDELAAR!

NEDERLANDSCHE FOTOGRAFISCHE INDUSTRIE N.V.
SOESTDUINEN (Nederland)

VOOR DE MOEILIJKSTE
OPGAVEN

DUPONT VARIGAM

ALLEENIMPORTEURS: ANIMEX - HAARLEM

FOTO

6e Jaargang No 7, Juli 1951

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELD FOTO"

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen en van de Nederlandse Fotografen Kunstkring. — Abonnementsprijs f 11.— per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers f 1.—. Abonnementsprijs voor het buitenland (behalve België) f 12.50. Voor België frs 225. Losse nummers frs 20. Agentschap voor België N.V. Nederlandse Boekenimport v/h Van Ditmar, Markgravestraat 12, Antwerpen. Telef. 33.31.96. Giro 12847. — Agentschap voor Zwitserland: O. Burnard, Rue St.-Laurent 16, Lausanne. — Sole agents for advertisingrights in Great Britain: Albert Milhado & Co Ltd. 140, Cromwell Road, Kensington, London. S.W.7. — Agence d'Annonces pour la France: Publicité Jean Contesse, 8, Square de la Dordogne, Paris, 17e. — Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer. — Redactie en administratie: Telgen 13, Hengelo. Telef. 2530—2630.

UIT DE INHOUD:

Korrel en ontwikkeling . . . . . Blz 179
Uitslag FOTO-wedstrijd . . . . . „ 181
Is flitslicht schadelijk voor het oog? . . „ 182
Fotoreis naar Spanje . . . . . „ 184
Het circus — zonder focus twee . . . „ 186
Op de snijtafel . . . . . „ 191
Kleurenfotografie is geen zwart-wit II . „ 198
Beoordeling camera's . . . . . „ 200
Electronische belichtingsklok . . . . „ 201
Bondsnieuws . . . . . „ 203
Boekbespreking . . . . . „ 205

Foto op de omslag van Lood van Bennekom.

UITGAVE: H. L. SMIT & Zn, HENGELO - GIROREKENING 42994 - BANK: DE TWENTSCHE BANK N.V., HENGELO; N.V. SLAVENBURG'S BANK, ROTTERDAM

Van de redactie

771.533 : 77.023.4

HET KORRELVRAAGSTUK IS NOG STEEDS EEN DER belangrijke dingen in de hedendaagse fotografie, en zal dat zeker voorlopig ook nog blijven, indien we bedenken, dat een vergroten van elk negatief tegenwoordig vrijwel normaal is, niet alleen voor de amateur, doch evenzeer voor de vakman. Dit laatste moet men niet onderschatten, want juist doordat op dit punt de gelederen zich sluiten, wordt de industrie gedwongen voortdurend naar verdere verbeteringen te blijven zoeken. Helaas is er bij de huidige stand van zaken weinig kans, dat het korrelprobleem radicaal terzijde geschoven kan worden; daarvoor is een wonder nodig in de zin van een werkelijke ontdekking en dus totaal andere principes. Er zijn alsnog geen tekenen, die daarop wijzen, indien men tenminste niet andere, en minder wenselijke, eigenschappen op de koop toe gaat nemen, zoals te geringe gevoeligheid voor normaal licht en dergelijke. Wel zijn er stemmen opgegaan, het zilverbeeld om te werken in een kleurstofbeeld, en kort geleden troffen we daarover een zeer gedetailleerde werkwijze aan in een buitenlands blad. Inderdaad is het een feit, dat men hierdoor het korrel-effect zeer belangrijk kan verminderen, doch daarbij wordt evenzeer de scherpte behoorlijk aangetast, zodat men nu wel sterker vergroten kan zonder dat de prent bedorven wordt door kolengruis, maar evenzeer moet men van die vergrotingsmaatstaf dan toch afzien, omdat de vloeierige onscherpte alles nog veel erger bederft.

Het ontstaan en het onderdrukken van korrel is ten nauwste verbonden geraakt aan het begrip Ontwikkelaar, zelfs in die mate dat men meent, dat de ontwikkelaar de korrel máákt, en daarbij vergeet dat de structuur van ons lichtgevoelig materiaal van huis uit reeds gekorreld is. Dit werd weer eens onderstreept in het Juninummer (1951, no 6) van Photo-Technik und -Wirtschaft, door een artikel van Dr. E. Mutter. Hij geeft daarin een verslag van zijn onderzoekingen met diverse ontwikkelaars en enige filmsoorten. Het verslag valt wel een beetje uit in het voordeel van Duitse fabrieksproducten, en daarom zal het ook wel in dit orgaan van de Duitse fotografische industrie zijn opgenomen, maar niettemin zijn de resultaten, hoewel zij op zichzelf niets nieuws geven, toch vermeldenswaard.

Dr. Mutter onderzocht op de drie Perutzfilms Pergrano (12/10 DIN), Perpantic (17/10 DIN) en Peromnia (21/10 DIN) onder de gebruikelijke vergelijkingscondities (zoals gelijk gamma) diverse ontwikkelaars, gerangschikt in drie hoofdgroepen, nl. 1. die van het type Rodinal in twee verdunningen (1 : 20 en 1 : 40), 2. nivellerende fijne-korrel-ontwikkelaars en 3. echte fijne-korrel-ontwikkelaars.

Zijn eerste conclusie is die waarop wij zoëven het oog hadden. Het effect van een fijne-korrel-ontwikkelaar treedt het opvallendst voor de dag bij zeer gevoelige en daardoor grofkorrelige emulsies. Een emulsie van geringe gevoeligheid als de Pergrano kan men even goed in een normale ontwikkelaar als Rodinal of Perinal in een verdunning 1 : 20 behandelen, om er voortreffelijke negatieven mee te krijgen. Dat de verdunning 1 : 40 ook op grofkorrelige emulsies tot een goed resultaat zou voeren, zoals vaak gemeend wordt, wijst hij volstrekt van de hand. Vergrotingen van dergelijke negatieven zijn niet 12 × lineair te vergroten zonder dat de korrel storend zichtbaar wordt. Iets wat langer duurt is nog geen fijne-korrel-ontwikkeling!

De Sease III ontwikkelaar, gaat hij verder, wordt veelal een der beste fijne-korrel-ontwikkelaars geacht, doch deze moet het afleggen tegen enige echte fijne-korrel-ontwikkelaars van Duits fabrikaat, waarvan er enkele evenwel hun bijzonder goed korrelpatroon ontlenen aan pure oppervlakte-ontwikkeling, waardoor zij sterk nivellerend, vervlakkend werken.

Het Kodak Microdol, dat een derivaat van het paraphenyleendiamine bevat, geeft een iets grovere korrel dan de Duitse fijnekorrel-ontwikkelaars en de Sease III, maar is volgens hem een belangrijke verbetering boven de DK 20. Deze laatste, die tot het soort behoort, waarbij een zilverbromide oplossende stof is toegevoegd, schonk mede gelegenheid tot de opmerking, dat dergelijke ontwikkelaars niet tot zulk een fijne korrel voeren als die, waarbij die oplossende eigenschap reeds bij de ontwikkelstof zelve behoort, zoals bijv. paraphenyleendiamine. Het Meritol, dat een verbinding is van p.phenyleendiamine met pyrocatechine, schijnt daarmee de fijnkorrelige werking van het p.phenyleendiamine kwijt geraakt te zijn, want de resultaten waren gelijk te stellen met die van Perinal 1 : 20. Het betreft hier dan de Johnson Meritol fijne-korrel-ontwikkelaar in één bad.

De fijne-korrel-ontwikkeling biedt overigens op zichzelve nog problemen genoeg. Dit onderzoek, dat naar onze smaak wel wat zeer eenzijdige conclusies geeft — waarbij het spijtig is dat de onderzochte Duitse handelsontwikkelaars niet met name genoemd worden, doch de niet-Duitse wel — dit onderzoek dan leidt opnieuw tot de reeds oudere conclusie, dat alleen het paraphenyleendiamine tot een werkelijk zeer fijn korrelpatroon voert, behalve dan die enkele niet met name genoemde Duitse handelsontwikkelaars. Zoals men weet dwingt o.a. het paraphenyleendiamine tot een 2 à 3 × zo lange belichting. En als men dan bedenkt, dat

daarmee de supergevoeligheid van de film lelijk aangetast is, kan beter besloten worden tot een minder gevoelige film in combinatie met een normaler ontwikkelaar en dus geen overbelichting. Want er steekt een addertje onder het gras bij die typische fijne-korrel-ontwikkeling. Primo is de gradatie der zeer gevoelige materialen niet zo steil, en secundo verkrijgt men met elke ontwikkelaar een voldoend fijne korrel indien men maar voorzichtig alleen de oppervlakte even aan-ontwikkelt. De ontwikkelaars voor de fijnste korrel werken sterk vervlakkend, waarbij de spitslichtjes, die de lichte partijen moeten verlevendigen en de foto blond en fris maken, niet te voorschijn komen. Als men het vermogen tot reductie in een ontwikkelaar al te zeer remt, dwingt men hem tot werkzaamheid alleen-aan-de-oppervlakte, en de spitslichtjes vormen zich juist door uitbouw naar de diepte toe.

Indien men besluit tot een minder gevoelige film, die dus de eigenschap van een fijne structuur nog bezit, dan doet men afstand van korte belichtingstijden en/of kleine diafragma's. Dat laatste behoeft bij moderne optiek uit scherpte-overwegingen allerminst een bezwaar te zijn. Men heeft daarmee tegelijk een film in handen, die spoedig tot een contrastrijk negatief voert. Gaat men inderdaad goed door ontwikkelen, dan ontstaat niet alleen dat grote contrast, maar verliest men ook in scherpte, door de verstrooiing van het — scherpe — beeld in de nu eenmaal dispergerende (troebele) laag. Door evenwel slechts oppervlakkiger te ontwikkelen, met een wat traag gemaakte, maar zeker nog niet super-fijne-korrel-ontwikkelaar, kan men èn contrast èn scherpte èn fijn korrelpatroon binnen de gewenste perken houden. Tevens behoudt men de gevoeligheid die de fabrikant voor de film opgeeft.

Het is jammer, dat Dr. Mutter de zo interessante twee-baden-ontwikkeling niet in zijn vergelijkend onderzoek betrokken heeft. Deze immers gaat uit van een geheel ander principe, waarbij de aard van de ontwikkelstof zowel als die van het alkali er weinig toe doen, en er toch een bijzonder fijne korrel ontstaat. Johnson bracht deze methode opnieuw naar voren met zijn Meritol, maar sedertdien is wel gebleken, dat andere ontwikkelstoffen met even goed resultaat toe te passen zijn.

Wel delen wij zijn mening, dat men het nooit zoeken moet in zeer gecompliceerde recepten. Wij herinneren ons in dit verband een voorschrift, dat destijds nogal opgang maakte en waarvan de uitvoering hierop neerkwam, dat er kleurige neerslagen ontstonden. De in de fotografische chemie niet zeer thuis zijnde amateur, die zijn zakcentjes aan deze stoffen had uitgegeven, moest zich bij het brouwen van dat wondersoepje minstens een gewichtig alchemist voelen, het ging in elk geval zeer geleerd toe. Hij wist niet, dat de vreemdsoortige en niet ter zake doende bijmengsels, met zoveel zorg verworven, tijdens de procedure er prompt weer uitgingen, zodat het filtraat uiteindelijk toch een veilige ontwikkelaar was, met overigens niet zo buitengewone eigenschappen. Laten we nuchter blijven, dat is veel verstandiger. Indien Dr. Mutter beweert dat alleen de fabrieksontwikkelaars resultaat kunnen garanderen door hun constante en angstvallig geheim gehouden samenstelling, heeft hij gelijk; indien hij er op wijst dat vele naar recept zelf samen te stellen ontwikkelaars niet betrouwbaar genoeg zijn in hun fijne-korrel-werking, bijv. door de te zeer schommelende kwaliteit van het noodzakelijke natriumsulfiet, heeft hij eveneens gelijk, maar ook dan predikt hij wel duidelijk voor eigen parochie. Hij vergeet echter iets. Hij heeft nl. zo juist opgemerkt, dat het bij een luiere emulsie niet zo nauw steekt met de aard van de ontwikkelaar. Als we dus een beetje ons best doen goede en verse chemicaliën te gebruiken, dan blijft het toch nog betaalbaar, en als we dan niet het onmogelijke proberen, nl. om een superspeedfilm te ontwikkelen tot een dingetje van fluweel, doch ineens een wat luier filmpje nemen, dat we niet behoeven te overbelichten, kortom, als we een beetje geven, en een beetje nemen, wel, dan salt waerachtig wel gaen.

Tradeshow en uitreiking wisselbeker Animex-Haarlem

Op 21 Juni, de eerste dag van de zomer, en waarlijk ook heerlijk zomerweer, zijn we in het duister van de Stadsschouwburg te Haarlem gaan zitten, waar we geen sigaretje mochten opsteken, en waarbij we toch geen ogenblik spijt over een verloren dag hebben gehad. Wij woonden een tradeshow bij van Animex, en bekeken twee Nederlandse smalfilmpremiëres, waaronder des middags Caesar en Cleopatra (scenario Bernard Shaw) in technicolor. Wij hebben genoten.

De heer van Tetering wenst de fotohandelaar Talens, na hem de gouden embleemspeld met briljant te hebben opgespeld, en de beker te hebben overhandigd, geluk met zijn succes: een neuslengte vóór Voorwalt-Overveen gebleven.

Indien er onder de zeer vele 16 mm geluidsfilms die de Filmosound Library vermeldt, en die vrijwel alle tot de zeer goede producties behoren, één paradepaard aangewezen moet worden, dan is het wel deze bijna 2½ uur vergende Caesar en Cleopatra. Voortreffelijk van kleur, prima van geluid. En Shaw betekent: spitse dialoog, intelligente humor, welke dieper gaat dan grapjes alleen. Een film die wij ten zeerste aanraden bij prospects, die naar iets goeds zoeken. En laten zij in hun programma dan enkele van die prima musicals niet vergeten, voor de huurprijs behoeven zij het niet te laten.

In het middaguur vond met enig gemoedelijk ceremonieel de uitreiking plaats van de Animex Bell & Howell wisselbeker. Dit is een activiteitscompetitie tussen de B. & H. dealers, waarbij niet slechts omzet geldt doch evenzeer activiteit. Men vond een systeem, waardoor de waarde van het zwoegen in een kleine zaak evenzeer tot waardering kwam als de intensieve propaganda bij een bekende en veelbezochte firma.
De heer Talens, 's-Gravenhage, won met 91½ punt, de heer Voorwalt werd tweede met 90 punten. Ook de overige 10 actiefsten ontvingen de gouden Animex embleemspeld. Het zijn: J. L. du Parant, Dordrecht; Capi, Amsterdam; J. v. d. Heuvel, Den Bosch; S. Bokma, Amsterdam; Starke, Apeldoorn; Capi, Groningen; Veldman, Tilburg; H. G. Lammerts van Bueren, Utrecht; J. Strik, Bussum; N.V. Lux, Amsterdam en Ch. Daniëls, Maastricht, de laatste met 60½ punt.

Aan het einde van de tradeshow kwamen de dealers opnieuw nog even bij elkaar, om bij een glas port de winnaar geluk te wensen. Men moge deze vorm van nauwere binding met en tussen de dealers mogelijk wat Amerikaans vinden, het had stijl, het was correct en toch genoeglijk, en, welke importeur deed dit ooit eerder? Wij mógen zo iets wel, het getuigt van frisse activiteit. En het wordt gewaardeerd.

Uitslag FOTO-wedstrijd „Vrije Onderwerpen" Juni 1951

Wat blijven wedstrijden als deze toch wisselvallig. Soms wordt men bedolven onder een lawine matig werk, een andere keer dreigt het kleinere stapeltje inzendingen met mislukking van de wedstrijd door te weinig deelname, maar komen er later uit de pakken een paar schatjes van prenten te voorschijn. Ditmaal een flinke Baby-Box, een royale Juniores-klasse, en een troep Seniores, die er door de band minder van maakten dan hun jongere broertjes. De gevorderden zijn gering vertegenwoordigd, en uit die inzendingen kan dan nog geen prijs gevist worden.... We moeten het eens over die gevorderden hebben. We geven grif toe, dat er behoorlijk zware eisen gesteld worden in deze klasse, maar waarachtig, er zijn toch genoeg goede werkers in ons land? Heeft de Bondswedstrijd ons dwars gezeten, of is het komkommertijd, of stellen de heren geen prijs meer op een zetel in de ere-klasse?

Hoe dit ook zij, hier zijn de resultaten.

BABY-BOX-KLASSE

Het is nog niet puntgaaf, dat oude vrouwtje van *J. Hendriks* in Huizen, want het draagt de sporen van zelf-vergroten, maar zijn visie èn moment van opnemen zijn goed, en daarvoor krijgt hij de *eerste prijs*.

De *tweede prijs* gaat naar *W. van Lerberghe* in Deurne-Antwerpen. We dachten al zo, bij het zien van dit kanaal, dat hier een Belgische vriend aan het woord was. Hij verdient zijn prijs met de goede vlakverdeling, waarbij hij ook het zo spoedig overdreven perspectief de baas bleef.

JUNIORES

Hier moesten wij een scheidingslijn trekken, want er waren nogal wat kinderportretjes bij, zodat we daarvan een aparte afdeling maakten.

De *eerste prijs* gaat zeer verdiend naar *J. P. Beving* in Amsterdam, die van Anita een zeer subtiel, zonnig en prettig kopje wist te verschalken. Bijzonder goed voor een Junior!

De *tweede prijs* werd gegund aan *R. Neelemans* in Hulst met „Die gekke Jan-Klaassen" voorop, doch de twee anderen er in serie achteraan. Leuk, spontaan werk.

Een *eervolle vermelding* is het jongenskopje van *F. R. Alberda* in Roermond zeker waard. Het was nog iets te zwaar van uitwerking voor een hogere waardering.

Wat de overige foto's betreft, vielen de volgende lauweren te verdelen.

Eerste prijs voor „Schiphol" van *C. Stevens* in Utrecht, die er een mooie blonde prent van maakte, zacht van toon, en toch vol diepte.

Tweede prijs voor een uitstekend gevonden detail in een Japans Samoeraizwaard, van *A. P. M. Rutten* in Bussum. Dit is nu eindelijk eens een foto, waarbij de groene chemische kleuring volledig voldoet. Met zijn andere foto, de zeepkistredenaar, toont hij zich een goed opmerker, maar hij geeft deze te veel close-up, zodat de titel moet vertellen wat er gaande is.

Derde prijs. Twee gegadigden, nl. *J. J. M. Bogaers* in Delft, voor zijn Colonnade, die feitelijk hoger, smaller in zijn formaat had gemoeten (van boven een stuk er aan, doch zo iets moet maar kunnen), en *G. de Prince* in Lier (België) voor zijn Dorpspastoor. Een heel goed portret, goed van lichtvalling en gelaatsuitdrukking.

Eervolle vermeldingen: *C. Chevalier Jr* in Rotterdam voor „Schuimend water", en *J. Snelders* in Oosterhout, die met „Hoogtepunt" een brillante vergroting leverde met mooie plastiek, maar wel wat héél erg groot.

SENIORES

Het is lang wikken en wegen geweest, maar toch won die geestige table-top het ten slotte, omdat deze foto technisch ook nog niet zo eenvoudig was, en keurig van stofuitdrukking, lijn en licht bleef. De *eerste prijs* dus voor *A. P. Engelse* in Rotterdam.

Naar techniek, licht en lijn was ook *Frater M. Liduinus* in Utrecht mooi met zijn „Gele Brem", maar zijn ietwat onrustige achtergrond (bij 50 %-grijs zie je ook letterlijk álles) deed hem de *tweede prijs* krijgen.

Een derde prijs kan er deze keer niet af, zodat we de *eervolle vermeldingen* te noemen krijgen, en wel *J. van Welzen* in Den Haag, vooral met zijn „Woonwagenvolkje", doch ook met zijn „Schipperskind", en *Herman Lieve* in Utrecht, die een mooi dingetje maakte met zijn „Licht en Schaduw", een bosweg van bovenaf gezien.

GEVORDERDEN

Zoals we hierboven reeds vermeldden, was ook het technische peil der inzendingen in deze klasse nog niet voldoende om er prijzen aan te verbinden. Op zichzelf hadden deze foto's natuurlijk wel kwaliteiten, maar die waren in deze klasse toch nog niet voldoende.

VAKKLASSE

De *eerste prijs* werd hier verbonden aan een foto van spelende kinderen, die goed van toon en van lijn is, maar in 't bijzonder een buitengewoon fraaie plastiek vertoont. Tegenlicht op zijn allerbest, met volkomen gave schaduwen, doortekende lichten en toch kracht. Het is werk van *Johan Scholten* in Haarlem.

De *tweede prijs* gaat naar *C. Vogelezang*, Scheveningen, voor een damesportretje met zeer mooie lichtvalling op de witte voile; goed gecomponeerd kunstlicht.

De *derde prijs* ten slotte verwerft „Hollands Glorie" van *H. J. A. Jacobs*, Den Haag, met zijn dynamisch water, hoewel een zijner andere foto's, „Arabesk", ook sterk staat.

Aan alle hiergenoemden onze hartelijke gelukwensen. De winnaars van eerste prijzen ontvangen straks hun gegraveerde Daguerreplaquette, allen ontvangen het gebruikelijke diploma.
Het doet ons bijzonder veel genoegen, dat steeds meer Belgische vrienden aan deze vreedzame prijskamp deelnemen; zij maken goed werk.

Volgende wedstrijd: Vrije Onderwerpen, sluitingsdatum 28 Aug. En wij dan maar kijken, wat de zomer en de vacantie opgeleverd hebben!

Prof. dr H. M. DEKKING

771.447.43 : 617.7

Is flitslicht schadelijk voor het oog ?

★

Het is ons een bijzonder voorrecht, hier een artikel te kunnen opnemen van prof. dr H. M. Dekking, over een onderwerp, waarover de meningen nogal uiteen plegen te lopen. Het trof gelukkig, dat wij op onze vraag, of professor Dekking over gegevens op dit punt beschikte, mochten vernemen dat hij zich juist — en hoe kan het anders bij een enthousiast amateur-fotograaf als ook hij is — met deze zaken had bezig gehouden. Wat men vooral niet vergeten mag bij het lezen van zijn ervaringen is dit: hier is een deskundige, een oogspecialist, aan het woord.

Van verschillende zijden is mij de vraag voorgelegd, of het licht van flitslampen, vooral van de moderne electronische flitslampen, schadelijk voor het oog zou kunnen zijn. Gaarne voldoe ik dan ook aan het verzoek van de redactie van FOTO, om hierover in het kort mijn mening te zeggen.

Bij het onderzoek van een straling hebben wij in 't algemeen met drie fracties te maken: het infrarood, het ultraviolet en het zichtbare gedeelte. Wij zullen deze elk afzonderlijk beschouwen.

INFRAROOD

Het infrarood wordt grotendeels door het hoornvlies en het zich daarachter bevindende kamervocht geresorbeerd. Het kleine gedeelte dat wordt doorgelaten, kan *bij zeer grote intensiteit* en *bij jarenlange inwerking* inderdaad blijvende beschadigingen veroorzaken: de zogenaamde infrarood-staar die wij bij glasblazers en bij arbeiders van walswerken zien optreden. Bij normale beroepen zien wij deze lenstroebeling nooit, zodat wij mogen aannemen dat zelfs de vrij grote hoeveelheid infrarood die in het zonlicht voorkomt en waaraan wij ons leven lang zijn blootgesteld (althans in gelukkiger klimaten dan het Hollandse), volkomen onschadelijk is.

ULTRAVIOLET

Ook het ultraviolet wordt gedeeltelijk in het hoornvlies, voor een veel groter deel in de lens van het oog geresorbeerd; practisch niets er van bereikt het netvlies. Beschadiging van de oppervlakkige lagen van het oog kan gemakkelijk optreden en leidt tot een buitengewoon pijnlijke aandoening, zoals ieder die wel eens in een las-boog of een hoogtezon heeft gekeken, aan den lijve heeft ondervonden. Hoe onaangenaam ook, deze aandoening geeft nooit tot *blijvende* schade aanleiding, zelfs als zij zich telkens herhaalt.

ZICHTBAAR LICHT

Het oog kan een ongelofelijke intensiteit van zichtbaar licht zonder enige schade verdragen, misschien gedeeltelijk doordat het optredende verblindingsgevoel tot een maximale pupilvernauwing en een dichtknijpen der oogleden voert, waardoor de lichtsterkte op het netvlies tot een draaglijke waarde wordt verminderd. Voor zover mij bekend, is dan ook nooit een blijvende oogbeschadiging beschreven die met zekerheid op de inwerking van zichtbaar licht kan worden teruggevoerd. De ernstige en blijvende veranderingen in het netvlies, die optreden als men zonder donkere bril recht in de zon kijkt (zoals na zonsverduisteringen telkens voorkomt), zijn bijna zeker aan *warmtewerking*, dus infrarood-straling, toe te schrijven. Hoe staat het nu met het licht van de (electronische) flitslampen? Infrarood komt hierin practisch niet voor; dit is dus zonder meer uit te schakelen. Het gehalte aan ultraviolet is tamelijk hoog, doch wij hebben hierboven gezien dat dit, als de intensiteit te groot is, zich onmiddellijk kenbaar maakt door een zeer pijnlijke aandoening, die ca 6—8 uur na de bestraling optreedt. Hiervan is in de practijk met flitslampen nooit iets gebleken, zodat kennelijk de intensiteit van deze fractie ver beneden de toelaatbare ligt.

Blijft dus het zichtbare licht. Wij hebben reeds vermeld, dat beschadigingen hierdoor in de practijk niet bekend zijn, maar wij moeten niet vergeten dat dit gedeeltelijk is toe te schrijven aan de reeds vermelde verdedigingsmechanismen (pupilvernauwing en toeknijpen der oogleden) die een zekere „aanlooptijd" hebben van 0,5, resp. 0,1 sec. De flitstijd van gewone en nog meer van electronische lampen ligt ver beneden deze waarden, zodat 't oog als 't ware wordt overrompeld. Het zou dus in principe niet uitgesloten zijn, dat door een flits van zeer grote intensiteit en korte duur, *wél* beschadigingen zouden kunnen optreden die wij uit de normale practijk niet kennen.

Wij zullen dus als tweede factor de *intensiteit* van het licht moeten beschouwen, met andere woorden het arbeidsvermogen, dat in de vorm van stralende energie aan het oog wordt toegevoerd. Nu ligt een grote moeilijkheid hierin, dat voor een levend organisme, in casu het oog, de wet $I \times t = C$ niet opgaat; de wet dus die zegt dat het product van intensiteit en bestralingsduur een constant effect heeft. Voor de fotografische plaat geldt deze betrekking tussen wijde grenzen wel, doch ieder mens weet door ervaring, dat er geen sprake van is dat het licht van een lamp van 1000 Watt gedurende één seconde, hetzelfde effect op ons oog heeft als dat van een lamp van 1 Watt gedurende 1000 seconden! Nu zijn wij voor normale belichtingstijden vrij

goed ingelicht over de gecompliceerde verhoudingen die voor het menselijk oog bij verschillende belichtingstijden gelden, maar eigenlijk zeer slecht over het effect bij de extreem korte tijden van 1/5000 sec van de electronische flits. Toch kunnen wij ons wel enige indruk vormen, door eerst het geleverde *arbeidsvermogen* na te gaan. Dit wordt voor verschillende lichtbronnen meestal opgegeven in Watt per sec, maar men vergete niet dat dit het *toegevoerde* arbeidsvermogen is, dat slechts voor een gedeelte in zichtbare straling wordt omgezet. De verhouding tussen toegevoerd- en in de vorm van zichtbaar licht uitgestraald arbeidsvermogen noemt men het rendement. Bij moderne gloeilampen zoals in de fotografie gebruikt, ligt het rendement in de buurt van 20 %; het overblijvende deel wordt in (onbruikbaar) infrarood omgezet, en verwarmt dus alleen ons atelier. Het rendement van een electronische flitslamp ligt veel hoger, doordat vrijwel geen infrarood wordt geproduceerd; het bedraagt ca 50 %, enigszins afhankelijk van de grootte van de lamp. Een gloeilamp van 100 Watt straalt dus een arbeidsvermogen van 20 Watt per seconde uit; een flitslamp van 100 Joule (het meest gangbare type) geeft dus ca 50 Watt/sec af. Onze flitsbuis geeft in de zeer korte tijd dat hij brandt, evenveel arbeidsvermogen als een gloeilamp van 250 Watt in één seconde.[1])

Al zijn deze grootheden dus niet gelijk te stellen, men krijgt hieruit wel de indruk dat de lichthoeveelheid van een electronen-flits waarlijk niet excessief hoog is.

Weliswaar leiden bovenstaande beschouwingen over de samenstelling en de intensiteit van het licht tot het vermoeden, dat de flitslamp voor het oog onschadelijk is, zij bevatten toch een sterk speculatief element. In laatste instantie kan slechts het experiment afdoende uitsluitsel verstrekken.

Toevallig ben ik in staat dit experimentele antwoord te geven. Het laatste jaar heb ik mij intensief met verblindingsproeven bezig gehouden, en als verblindingslichtbron werd een electronische flitsbuis van 100 Joule gebruikt, op 15 cm van het oog en recht daarin schijnend, dus onder veel ongunstiger omstandigheden dan ooit in de fotografische practijk voorkomen. Bovendien werd deze lamp in de loop van enkele uren wel 100 maal tot ontbranden gebracht. Welnu, afgezien van een duidelijk nabeeld, werd *geen enkel bezwaar* ondervonden, laat staan enig blijvend letsel.

Resumerend kan ik dus zeggen:

1) de *samenstelling* van het flitslicht is zodanig, dat wellicht enige hinder (ultraviolet!) doch zeker geen blijvende beschadiging aannemelijk is;
2) de *intensiteit* is zodanig, dat ook deze hinder niet waarschijnlijk lijkt.
3) het *experiment*, onder omstandigheden veel ongunstiger dan ooit in de practijk optreden, wijst uit dat zelfs van enige hinder en dus zeker van enige blijvende schade, geen sprake is.

[1]) Deze bewering zal vele fotografen onder mijn lezers onwaarschijnlijk voorkomen: men krijgt een belangrijk beter negatief met een gloeilamp van 250 W en 1 sec belichtingstijd, dan met een 100 Joule flitslamp. Dit zit evenwel in iets anders: nl. daarin dat bij deze extreem korte belichtingstijden de wet $I \times t = C$ ook voor de fotografische plaat niet meer geldt; zij kan als 't ware de toegevoerde energie in 1/5000 sec niet behoorlijk „verwerken". Het „zwartings-rendement" van een flitslamp is dan ook slecht, en wordt bovendien slechter naarmate de intensiteit hoger is. Vandaar de merkwaardig flauwe negatieven die men met deze nieuwe lichtbron krijgt, die feitelijk (zoals in Amerika ook reeds gebruikelijk) speciale platen en ontwikkelaars vraagt.

KAREL KIEK'S

Camera-capriolen

CANDIDSHOT
(haal het essentiële er uit!)

(hij is die ene man die FOTO nog niet leest)

Gestolen camera's

Bij de Kon/Shell Laboratoria in Amsterdam is gestolen een Leica-camera model IIIc, no 476770 met Elmar 5 cm no 690449.

Bij J. W. Hengelmolen, Boslaan 1, Vught, tel. 7742 is op 5 Juni j.l. ontvreemd: een fototoestel merk Ikoflex, formaat 6 × 6, no 5203192. Lens Novar 1 : 3,5 no 11914; met bruinlederen etui; een filmcamera Paillard 1941 zonder beeldenteller, 8 mm, revolverkop met drie lenzen, groothoeklens en verdere onderdelen. De identiteitspapieren alsmede garantiebewijzen zijn aanwezig in de lederen Paillardkoffer.
Een papieren adresstrookje is in de koffer geplakt maar kan gemakkelijk verwijderd worden.
De dader is bekend.
Men wordt verzocht, bij ontmoeting onmiddellijk de plaatselijke politie en/of de eigenaar te waarschuwen.

77.044 : 946

Alcala de Henares
Moorse stijl — gelijk kantwerk!

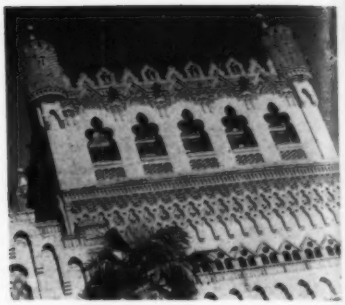

Fotoreis

naar SPANJE

Zoals u wellicht gelezen zult hebben, is het deze zomer weer mogelijk om als toerist naar Spanje te gaan. Een land bekend om zijn schoonheid en rijke folklore.
Het was in 1934 dat ik voor de eerste maal Spanje bezocht en sindsdien had ik maar eén wens: om nogmaals hier naar toe te kunnen gaan. Door allerlei omstandigheden lukte mij dat pas in de herfst van 1950. Ditmaal voor het maken van een foto-reportage voor enige weekbladen in binnen- en buitenland. Het was tot dusver slechts weinig journalisten gelukt in Spanje te komen en ik ging met gemengde gevoelens op pad. Had vijftig films benevens ontwikkeluitrusting bij me en mijn trouwe Rollei en vreesde voor allerlei moeilijkheden bij de Spaanse grens. Deze vrees bleek echter gelukkig ongegrond want de Spaanse douane ontpopte zich als een beminnelijk een behulpzaam ambtenaar.
Het reizen in Spanje zelf biedt geen bijzondere moeilijkheden. Er zijn zeer goede treinen en vaak worden

Valledemosa (Mallorca)
Kloostergang waar Chopin en George Sand tezamen wandelden.

Hostelleria Estudiante bij Madrid

grote afstanden zoals Madrid—Valencia bijv. per autobus afgelegd en wat niet onbelangrijk is, zeer goedkoop. Zo kostte de reis San Sebastian—Madrid, veertien uur per trein, ƒ 12,— en de autotocht Madrid—Valencia ƒ 9,—.

Het licht in Spanje komt overeen met dat van de Rivièra en het Midden-Oosten, in de middaguren nogal hard. Veel strakke blauwe lucht, vaak wolkenloos, zoals op de Castiliaanse hoogvlakte, waar ook Madrid gelegen is.

Heb dan ook voor bijzondere effecten vaak gebruik gemaakt van een rood filter, vier maal vertraging, op de HP 3 film, welke zeer gevoelig voor rood is. Dit geeft vaak verrassende resultaten, zoals bij de overzichtsfoto van het eiland Ibiza, welke ik 's morgens vroeg om half zeven maakte toen we het eiland naderden; de Moors aandoende witte huisjes komen dan prachtig uit. De foto van de Castiliaanse boerderij bij Alcala de Henares werd eveneens met rood filter gemaakt, nu om de aanwezigheid van heiigheid weg te filteren.

Alcala de Henares

Castiliaanse boerderij

Ik ontwikkelde veel gedurende de reis, want de Spaanse hotelkamers zijn hier bij uitstek voor geschikt.
Een paar flessen bij de portier zijn gauw verkregen en het op temperatuur brengen van de ontwikkelaar is in Spanje geen probleem. Was toch al gewend mijn films bij 25 graden te ontwikkelen, wat me tot nu toe goed bevallen is. Ontwikkelde in de kleine verpakking D 76 zes films, weliswaar achter elkaar, en gooide na gebruik de oplossing weg, om weer nieuwe te maken, wanneer er weer zes films vol waren, wat nu niet zolang duurde gezien de vele onderwerpen en motieven, welke men op zo'n reis tegenkomt.

Vergeet echter vooral niet voldoende materiaal mee te nemen, want in Spanje is op fotografisch gebied vrijwel niets te koop, of zeer slecht, althans wat ik aan Spaanse foto's zag was heel slecht van kwaliteit. Indien u de Spaanse taal niet machtig bent, is dit geen bezwaar, weliswaar kan men met andere talen niet of zeer sporadisch terecht, doch de aangeboren hoffelijkheid der Spanjaarden helpt u door alle moeilijkheden heen. Ik heb zelfs kans gezien in Madrid Sint Nicolaas (de echte) inkopen te laten doen en ik spreek geen Spaans en de Spanjaarden kennen Sint Nicolaas niet en toch ging alles van een leien dakje.
Mocht u dus naar Spanje gaan, weet dan dat u er ongestoord kunt fotograferen en dat iedere Spanjaard u behulpzaam zal zijn.

LOOD VAN BENNEKOM

Ibiza (Balearen)

77.044 : 791.3

HET CIRCUS

Zo en niet anders moet haar vakkleding zijn

de opmaak is klaar, het gelaat er onder is nu nog zijn eigene

. . . vakkleding . . . want zo is de verwachting van het publiek

U kent die plaatjes van het theater, het variété en het circus: snelle momentopnamen, tijdens de voorstellingen gemaakt bij het licht van schijnwerpers. Men heeft daar minstens F : 2 voor nodig, en liever nog F : 1.5; men kiest dan bij voorkeur wat helle onderwerpen en kan dan tot 1/100 seconde, of korter nog, belichten. Het resultaat is vaak een wat dun negatiefje, uiteraard. Maar de plaatjes geven soms die typische sfeer, die geheel eigen intieme atmosfeer van theater en circus, weerom.

Die lichtsterke lenzen bestonden reeds, toen het wachten nog was op het superhooggevoelige materiaal. De verschijning daarvan maakte toen deze nieuwe mogelijkheden vrij, en er kwam een periode waarin wij veel van zulke toneel-, variété- en circus-foto's zagen. Wie over de apparatuur beschikte, wilde daarvan uiteraard gebruik maken, en volgde de voorbeelden die in de bladen verschenen. Daarna luwde het wat, maar nog altijd blijven deze onderwerpen voor bezitters van lichtsterke lenzen hun plezierige kanten houden.

Dat alles had echter het grote bezwaar, dat nu de indruk is gewekt alsof er zonder Focus-Twee bij het circus niets te doen zou zijn.

Overigens: niet iederéén is zo'n mening toegedaan. Zat er dezer dagen in de circus-loge niet een boxamateur die vrolijk rond-knipte, het ene beeld na het ander? Gedachtig aan het feit dat ons materiaal kostbaar is, ben ik gaan waarschuwen. Ik had me de moeite kunnen sparen: de heer verklaarde dat hij een zeer „snelle" film van zijn fotohandelaar gehaald had en dus zeker was van het resultaat... Zulke enthousiasten ontmoet men (gelukkig) niet vaak; de meesten zijn (helaas) overtuigd van de stelling dat zonder „duur" toestel en zonder „scherpe" lens in het circus niets te halen is en men er dus weg kan blijven. Als foto-amateur althans.

In verband met filmplannen hebben wij een dag of wat, van 's morgens vroeg tot 's avonds, rondgezien en meegewerkt in het circus van Bever, dat op jubileum-tournée is. Wij kwamen er dus niet met het vooropgezette doel om te fotograferen. Maar wie kan de camera in de tas laten als er zich zo'n vloed van onderwerpen voordoet? Ik had (toevallig) wèl de beschikking over F : 2, en ik heb er gebruik van gemaakt. Maar méér foto-plezier hebben wij beleefd rondom de stallen, achter de artisteningang, om en bij de wagens, kort en goed, van het circusleven achter het rode stalgordijn.

Er is daar voor, tussen en tijdens de voorstellingen een bont leven gaande, zo heel anders dan òns leven van alle dag, en dat vol motieven is voor de fotocamera. De „Great Harden" werkte met zijn leeuwen het openingsnummer af; er waren weer eens moeilijkheden met Sally, een leeuwin die pas zeven maanden in dressuur is, en dus stond de echtgenote van de temmer achter de gordijnen toe te zien, volkomen rustig, maar met de ogen geen ogenblik van de dieren af. Er komt een entr'act-clown uit zijn wagen; hij merkt op dat hij barstende koppijn heeft; twee tellen later davert de tent om zijn malligheden. Onderwijl wordt de kooi in de piste snel afgebroken. De dompteur heeft zich in zijn kamerjas gewikkeld om geen kou te vatten; weinigen weten hoe

ZONDER FOCUS TWEE

inspannend zijn werk is, ook lichamelijk; en hier achter tocht het sterk. Hij begeeft zich onmiddellijk weer naar zijn katten en praat er mee. Stalknechten brengen de zwarte hengsten al aan; zodra de piste vrij is wordt gefloten en rennen ze naar binnen. Langs de paardelijven komt de clown-chique; hij rookt nog even een sigaret. In een hoek ergens staat de jonge Deen, die zich Wrato noemt, en nauwelijks achttien is; hij oefent en oefent en oefent, vele uren op een dag. Hij is een uitstekend jongleur en moet dat blijven.
Men is in de wagens onderwijl bezig met de voorbereidingen van het maal. Straks de piste in; nu nog even een ketel water op het peteroliestel. Madame van Bever houdt deze en gene aan en regelt de afvaart van morgen.

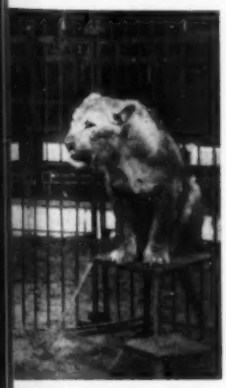

Dat alles, en nog veel meer, gaat zich rondom ons voltrekken; en honderden motieven voor opmerkelijke foto's doen zich voor. Zie, déze kant van het circusleven is eens zo interessant, en hier heeft men waarlijk geen bijzondere camera's en lenzen nodig; hier zou zelfs een box-amateur veel van zijn gading vinden.

Het is alleen maar jammer dat het circusvolk natuurlijk geen legertjes van foto-amateurs achter de schermen kan toelaten. Zij zouden danig in de weg lopen; de artisten zijn, even voordat zij binnentreden, „geladen" als het circuspaard en zij kunnen dan geen „gezeur" aan hun hoofden velen. Ook staat er niet altijd iemand gereed om te waarschuwen dat de Arabische Mohammed zo dadelijk in volle ren zal komen aanstuiven.
Om deze redenen, en nog vele meer, valt het niet zo gemakkelijk om toegang te krijgen tot de „andere kant" van het circus, en te gaan en te staan waar het u belieft. Het circusvolk is vriendelijk en welwillend genoeg, vanaf de directie tot de jongste stalknecht, maar de voorstellingen stellen eisen en vragen alle aandacht op.
Des te meer waardeert men het dan, als men (min of meer bij uitzondering) stilzwijgend de toestemming krijgt om zijn gang te gaan. Natuurlijk maakt men van zoiets een dankbaar, maar anderzijds een bescheiden gebruik: bescheiden, niet in die zin dat er slechts een enkel fotootje wordt gemaakt, maar dusdanig dat wij niet hinderen, toeschouwers noch artisten.
Ik zei al: zelfs de box-amateur zou hier wat van zijn gading vinden, maar hij zou zich uiteraard tot enkele dingen moeten beperken. Het wil echter wel eens voorkomen dat de zon schijnt en plezierig licht laat vallen over de ingang van een staltent of de toegang tot een woonwagen. Men kan daar dan zijn modellen even heenbrengen; òf afwachten tot zich iemand in deze omraming begeeft. In beide gevallen zijn dan bijzondere dingen te maken. Een lichtsterker objectief geeft (zoals steeds, maar zeer bijzonder in deze omgeving) plotseling een veel groter arbeidsterrein vrij, maar hier kan vooral de flitslamp zijn werk doen. Het zachte licht onder het tentlinnen, plaatselijk versterkt door dat van de flitslamp, is een haast ideale combinatie. Zowel in het eigenlijke circus als in de stallen kan men er dozijnen motieven voor vinden.
Men heeft, al werkende, overigens het gevoel dat het aantal onderwerpen hier practisch onbegrensd is. De uitnodiging om vaker mee te gaan, zal daarom niet worden afgeslagen.....

Kl

...met het gelaat dat in dit costume verwacht wordt

...krulspelden bij een man, maar: zo wil het publiek...

oefenen, de gehele dag en overal, tot vlak voor 't optreden, oefenen

SIC TRANSIT GLORIA MUNDI

DAGUERRE
10 Juli 1851

In het kleine dorpje Bry-sur-Marne in Frankrijk leefde omstreeks 1850 een rentenier, die zich onledig hield met het verzorgen van zijn tuin, een amateur-tuinier. Niet maar zo'n gewone tuinier die plantte, snoeide en harkte, maar een fantast, die zijn tuin als arbeidsterrein gebruikte om een miniatuurwereldje te scheppen. Hij liet er stenen en rotsen in aanbrengen, vervaardigde grotten en miniatuurbergjes, liet een 20 meter hoge toren bouwen, een donkere kamer, een schildersatelier, een fabriek met rokende schoorsteen, een vervallen Gothische kapel, de ruine van een burcht. Hij legde meertjes met miniatuurwatervallen aan en bracht daar in vredige rust, ongestoord en onbekend, ver van het gewoel der wereld, zijn laatste levensdagen door, tot hij op ruim 63-jarige leeftijd, op 10 Juli 1851, het tijdelijke met het eeuwige verwisselde. Er was een mens gestorven, zoals er dagelijks duizenden sterven. Zo goed als niemand nam er notitie van. Koud en zonder enige hartelijkheid werd in de grafsteen het navolgende gebeiteld:

FOTO eert Daguerre op zijn plaquette, die voor bekroonde wedstrijdfoto's wordt uitgereikt.

Voor
Daguerre
De kunstschilder, chemicus
Uitvinder der fotografie.
De vereniging der vrije kunsten
M.D.CCCL II

Twaalf jaren waren er slechts voorbijgegaan en de naam van de man die in 1839 bejubeld was, kende men nauwelijks meer. Alle roem is vergankelijk.

Bij de herdenking van zijn 100ste sterfdag is het een daad van pieteit enkele woorden te wijden aan de uitvinder van een techniek die in onze hedendaagse maatschappij een zo omvangrijke rol speelt, dat wij ons leven zonder de fotografie haast niet meer kunnen indenken.

De achter ons liggende eeuw was een eeuw van uitvindingen: de trein, het rijwiel, de auto, de film, het vliegtuig, de radio. Het is een uitbarsting van uitvindingen geweest, waarin de fotografie zeker geen geringe rol heeft gespeeld. Hoe geheimzinnig de uitvinding er van door de toenmalige generatie werd beschouwd, moge blijken uit het feit, dat Daguerre van het Parijse gemeentebestuur slechts toestemming kon krijgen gebouwen en monumenten te fotograferen wanneer hij er garant voor wilde blijven, dat aan die objecten niets beschadigd zou worden.

Men kan de naam Daguerre niet noemen of de naam Niépce moet er aan worden toegevoegd en het zal wel een eeuwigdurend geheim blijven wie de grootste stoot tot de uitvinding heeft gegeven. Zonder Niépce's eindeloos geduld en rusteloos werken is het te betwijfelen of het Daguerre ooit gelukt zou zijn die allerlaatste stoot te geven aan een uitvinding die op cultureel gebied een totale ommekeer in de maatschappij heeft teweeggebracht. Het is niet overdreven te zeggen dat mede door de amateurs, zoals bij vele technieken, de fotografie geworden is wat zij thans is. En het is wel merkwaardig, dat de uitvinding gedaan werd niet door geleerden, maar door twee amateurs. Niépce, een eerzaam rentenier, woonachtig te Châlons-sur-Saône, Daguerre, een middelmatige Parijse schilder. Eerbied en ontzag moet men hebben voor het doorzettingsvermogen van die twee Fransen die na iedere mislukking, en het zijn er vele geweest, de moed niet opgaven, maar steeds weer opnieuw begonnen. Zij hebben niet kunnen vermoeden van hoeveel betekenis hun uitvinding in alle mogelijke takken van wetenschap en techniek zou worden.

Toen Daguerre na eindeloze proefnemingen zeker van zijn zaak was, besloot hij met de zoon van Niépce (Niépce was reeds in 1833 overleden) een vennootschap te stichten — en zo dit niet mogelijk bleek — de uitvinding te verkopen, maar niet onder de 100.000 francs. Maandenlang lagen de intekenlijsten open, er was niemand die reageerde. Wel kwamen er aanbiedingen uit Engeland, Pruisen, Rusland en Amerika, maar eerst wilde Daguerre zijn uitvinding aan de Franse regering aanbieden. Het is de Franse geleerde François Arago geweest op wiens advies een commissie van onderzoek, waaraan Daguerre zijn geheim prijs gaf, werd ingesteld. Het oordeel was onverdeeld gunstig en al mogen wij dan glimlachen bij het lezen van de uitbundige uitingen van bewondering, toch heeft hij de eerste steen gelegd en is het hem gelukt de aandacht van de gehele wereld op zijn uitvinding te vestigen. Arago zei o.m.: „de buitengewone lichtgevoeligheid der door Daguerre geprepareerde platen (slechts 8 à 10 minuten in de volle zomerzon) is niet de enige eigenschap, die de uitvinding van Daguerre onderscheidt van het vroegere gebrekkige procédé silhouetten op chloorzilver op te nemen. Had Niépce nog geleefd of in die tijd een vriend gehad, die hij tijdens zijn leven had ingewijd, wellicht zou hem dan meer eer te beurt gevallen zijn dan thans is geschied".

Op 15 Juni 1839 wordt een wet aangenomen waarbij de Franse staat de uitvinders een lijfrente aanbiedt: aan Daguerre 6000 francs, aan Niépce's zoon 4000 francs.

Eerst dan interesseert de gehele wereld zich voor de uitvinding. Een run op camera's ontstaat en er zijn reeds „echte" Daguerre camera's en namaak in de handel. Ruim 400 francs (200 gld.) betaalt men voor een camera, die nergens anders uit bestond dan uit een mahoniehouten kastje met een enkelvoudig gekitte lens. In een plechtige zitting van de Franse Academie van Wetenschappen wordt op 19 Augustus 1839 het geheim der uitvinding prijsgegeven. In een gloedvolle rede spreekt Arago van Frankrijks trots op zijn zoon Daguerre, van de bewondering der gehele wereld, van de vrijgevigheid van de Franse staat en van de betekenis van Daguerre's uitvinding voor de wetenschap.

Daguerre werd overladen met eerbewijzen, benoemd tot officier in het Legioen van Eer. De koning van Pruisen verleende hem de Pruisische orde van verdienste, de keizer van Oostenrijk schonk hem een met diamanten versierde tabaksdoos benevens een zware gouden medaille. De academies van Wenen, Edinburg, München en New York benoemden hem tot ere-lid.

In het kort samengevat is Daguerre's procédé als volgt:

> Een verzilverde, goed gepolijste metaalplaat wordt in een kastje met jodiumdampen geplaatst. Op de zilveroppervlakte vormt zich dan een gevoelig joodzilverhuidje. De plaat wordt in de camera enkele minuten belicht, waarna ze wederom in een kastje geplaatst wordt en door kwikzilverdampen ontwikkeld, waarna ze in een zout-, later hypobad gefixeerd wordt.

De derde Juli 1933, de dag waarop 100 jaar te voren Niépce stierf, is door niemand herdacht. Hij stierf op 68-jarige leeftijd tengevolge van een beroerte. Dertig jaren van zijn leven had hij met hetzelfde doorzettingsvermogen zich met het fotografisch probleem bezig gehouden en in het gezicht van de haven leed hij schipbreuk.

Wanneer wij thans de sterfdag van Daguerre herdenken, dan is zijn naam voor ons fotografen eerder een symbool, zoals wij Rembrandt eren in zijn „Nachtwacht", dat zeker niet de meest grootse schepping van deze kunstenaar is geweest.

J. J. HENS

H. Rietveld, Heemstede

Bondswedstrijd 1951

Men kan misschien aanmerken dat het zittende figuurtje niet gracieus genoeg behandeld is, door bijv. de te veel overblousende stof in de rug, maar doet zo iets er eigenlijk heel veel toe? Het gebaar van de linkerhand is voortreffelijk, dat is inderdaad een zachte toets tegen het haar, en dan.... wat is dit idee verrassend charmant, en wat zit dit lachende kopje prima gevat in de hoekige spiegel Precies goed.

Roel Echtermeijer, Glanerbrug

Prik en Prak

Bondswedstrijd 1951

Elk verder verhaal is bij deze foto feitelijk overbodig, hij doet 't zelf wel. Dat kereltje rechts is wel het summum van een oud baasje dat een best mopje probeert te vertellen, en het manneke links is met zijn naar niets kijkende ogen wel het toppunt van iemand die zijn vereelte trommelvliezen inspant om er iets van te begrijpen. Een zoveelste demonstratie, hoe vlijmsnel en precies een camera tekent, en in hoe sterke mate hij karikaturtekenaar zijn kan, mits de man die hem vasthoudt dat is. Een merkwaardig effect van dit sterke close-up in deze formaat-uitsnijding: dit zijn vast kereltjes met korte onderlijfjes.

77.041.2

Op de Snijtafel

Foto's voor deze rubriek kunnen te allen tijde worden gezonden naar redactie FOTO, Telgen 13, Hengelo, met vermelding links boven op de enveloppe: Snijtafel. De heer Heus verzamelt deze foto's, en kiest daaruit om zijn onderwerp te illustreren. Men houde er rekening mee, dat zij aldus lang in portefeuille kunnen blijven. Zend niet groter in dan 13 × 18 of 18 × 24 maximaal, liefst ongemonteerd. De beste foto uit de oogst van elke maand wordt door de heer Heus gewaardeerd als Foto van de Maand, en door ons met een premie (deeltje ter keuze uit de Foto-serie) beloond. Zend goed werk in, het behoeft niet volmaakt te wezen, maar moet wel iets willen uitdrukken.

Portretten door de amateur

Wanneer een overweldigende vloedgolf niet is te keren, dan is er maar één middel om haar op te vangen, nl. haar af te leiden, haar gelegenheid te geven zich te ontlasten en daardoor zo min mogelijk schade te berokkenen of met andere woorden haar in een bepaalde richting te dwingen. Toen de fotografie uitgevonden werd, al kon men nog niet van een vloedgolf spreken, sloeg toch al spoedig de beeldende kunstenaars de schrik om het hart en voelden zij waarschijnlijk intuïtief reeds dadelijk het grote gevaar. De vloedgolf der televisie heeft eenzelfde reactie in Amerika teweeggebracht onder de bioscoopconcerns. Ook zij ondervinden nu reeds de nadelige gevolgen van dit zoveelste wonder. Er tegen in te gaan is onbegonnen werk en er blijft niets anders over dan de bakens te verzetten. Hetzelfde heeft plaats gehad toen Eastman-Kodak de fotografie binnen het bereik van de amateur bracht. Ook toen zagen de vakfotografen — in die dagen nog hoofdzakelijk de portretfotografen — het gevaar in en ook zij hebben de bakens verzet. Evenals de fotografie de beeldende kunstenaars niet heeft kunnen elimineren — deze zijn slechts hoe langer hoe meer de abstracte kunst gaan beoefenen — evenmin zal de televisie de bioscoop kunnen verdringen, zoals de bioscoop het de toneelkunst niet heeft kunnen doen en evenmin hebben de amateurfotografen de vakfotografen in een hoek kunnen dringen. Iedere nieuwe techniek, hoe heilzaam zij voor de mensheid kan zijn, wordt door bepaalde groepen met lede ogen verwelkomd, omdat deze schade er van ondervinden. En toch weet het menselijk vernuft steeds weer middelen te beramen om daaraan het hoofd te kunnen bieden. Het zou struisvogelpolitiek zijn te ontkennen, dat de amateur-fotografen de vakfotografen enige schade hebben berokkend, al was het alleen maar dat gebroken is met de traditie van het „familiealbum". Zo nu en dan treft men het nog wel eens aan, „het familiearchief-in-beeld", en wanneer men dan eens in een verloren ogenblik al die portretten de revue laat passeren, portretten van familieleden die of reeds lang zijn heengegaan of die oud en vergrijsd zijn, dan komt er een schat van herinneringen naar boven en laat men eigenlijk zijn eigen leven de revue passeren. Jammer is, dat met die traditie is gebroken. Dat album was de trait d'union van het heden met het verleden. Het was die vorige generatie, die op gezette tijden naar de vakfotograaf ging om stof voor dat album op te doen. Dat album was een kostbaar familiebezit, kostbaar om de inhoud, kostbaar wat het uiterlijk betreft; de band van leer of rode pluche, versierd met verguld koperen hoekstukken. In onze tijd is het vervangen door

het herinneringsalbum en gevuld met herinneringskiekjes, uit fotografisch technisch oogpunt de moeite van het bekijken niet waard, doch die uit herinneringsoogpunt van niet minder betekenis zijn. Dus zou men zeggen: „is er niets veranderd". Maar dan komt een vader of moeder of een kind te overlijden en dan wordt het herinneringsalbum angstig doorzocht of er bij die amateurkiekjes niet een groepje is te vinden waar ergens, half verscholen soms tussen andere personen, de overledene voorkomt. Want men zou toch zo graag als aandenken een mooie foto willen bezitten. Eerst dan wordt de vakfotograaf te hulp geroepen en als deze dan, geplaatst voor een haast onuitvoerbare opdracht, een prijs berekent, die op geen stukken na de er aan bestede arbeid en tijd, — om van vakmanschap maar niet eens te spreken —, vergoedt, dan slaat de leek de schrik om het hart en kan hij het alleen betreuren, de gelegenheid te hebben laten voorbijgaan om tijdens het leven van de overledene tegen een in verhouding geringe prijs een blijvend aandenken in zijn bezit te krijgen. De amateur-fotografie is pas een 70 jaren oud en in den beginne waren het landschappen, gebouwen, straattaferelen en zo nu en dan, slechts sporadisch, portretten. Tegen het atelier van de vakfotograaf moest de amateur het steeds afleggen en van een eigenlijk portret kon in die tijd niets eens gesproken worden. Het waren slechts personen, meestal ten voeten uit, als onderdeel van een landschap, straattoneel, interieur, enz.. Nog afgescheiden van de steeds toenemende lichtsterkte der objectieven en hogere gevoeligheid van het materiaal, zijn het vooral de electrische fotolampen die de laatste kwarteeuw de amateur-fotograaf in de gelegenheid hebben gesteld het gemis van een atelier niet meer te gevoelen. Hij is niet meer aangewezen op de buitenopname, hij kan thans binnenshuis zijn opnemingen maken op iedere willekeurige plaats, van de zolder tot de kelder toe en tot op zekere hoogte heeft hij de natuurlijke lichtbron niet meer nodig.

Dit alles heeft er toe bijgedragen, dat het portret in de eigenlijke betekenis van het woord binnen zijn bereik is gekomen. En niettegenstaande dat behoeft de vakfotograaf, mits hij zijn vak verstaat, de amateur niet te vrezen.

Om een goed portret te maken, is meer nodig dan perfect materiaal en technisch kunnen. Onder de duizenden amateurs is misschien nog niet 1 % aan te wijzen dat in staat is een bevredigend portret te maken. Niet alleen jarenlange routine, maar ook aanvoelen, begrijpen, een scherpe kijk op de te fotograferen persoon, zijn onmisbaar om in één afbeelding de persoon te karakteriseren. Is het niet vreemd, dat een leek in de meeste gevallen bij het bezien van een landschap, een stilleven of een bloemstudie, die uit aesthetisch en technisch oogpunt geslaagd zijn, zelden de plank misslaat, doch bij een portret haast altijd dadelijk met zijn critiek klaar staat! Het is echter niet zo vreemd als het wel lijkt, want ieder mens ziet een ander via zichzelf. Tien mensen zien

eenzelfde persoon op tien verschillende wijzen, omdat die tien mensen tien verschillende wezens zijn. Daarom hoort men zo vaak dat de een een portret sprekend gelijkend vindt, een ander daarentegen van hetzelfde portret precies het tegenovergestelde zegt en een derde in het portret iets — wat, weet hij zelf niet — aantreft, dat hem doet opmerken: „Ja, je bent het, maar toch ook weer niet. Wat het is weet ik niet". Hoe vreemd dit ook moge lijken, psychologisch is het volkomen verklaarbaar. Een typisch staaltje hiervan is het volgend voorbeeld. Een prominent Nederlands portretfotograaf maakte eens enkele opnamen van een jongeman. Hij zocht uit de proeven die opname die *hem*, de fotograaf, als het meest geslaagd, dus het meest gekarakteriseerd, voorkwam. De reactie van de moeder van de jongeman was absoluut afwijzend. Zij wilde het portret zelfs niet in haar bezit hebben, omdat het haar jongen niet was. Voor de volle 100 % een afkeurend oordeel. Enige dagen later echter kwam de vader zijn grote ingenomenheid bij de fotograaf betuigen, omdat deze zijn zoon zo juist gekarakteriseerd had. Wanneer een dergelijk verschil van beoordeling bij een vader en moeder reeds kan voorkomen, hoeveel te meer zal dit dan niet het geval zijn bij de beoordeling van het portret door een vriend of goede kennis. Het is waarschijnlijk om dezelfde reden, dat een persoon door de een sympathiek, door de andere antipathiek gevonden wordt, omdat de grondoorzaak gelegen moet zijn in de overeenkomst of het verschil van karakter. Het is mij zelf vaak overkomen, dat ik van eenzelfde persoon een tweetal opnamen maakte en degene die ik zelf het meest karakteristiek en dus gelijkend vond, door de omgeving van het slachtoffer als totaal onbevredigend werd beoordeeld. Het grote gevaar van de verlichting bij kunstlicht ligt in het onoordeelkundig gebruik er van. Spaarzaam in lichtsterkte, spaarzaam in het gebruik van het aantal lampen en een juiste plaatsing van de lichtbron, dit zou men het a-b-c der kunstverlichting kunnen noemen. De amateur kan uit drie mogelijkheden een keuze doen: 1e daglicht voor de hoofdverlichting, kunstlicht voor het oplichten der schaduwen; 2e kunstlicht voor de hoofdverlichting, daglicht voor het oplichten der schaduwen; 3e uitsluitend verlichting met kunstlicht.

In het eerste geval plaatst men het model dicht bij het venster en wordt de fotolamp op een zodanige afstand van het model geplaatst, dat *voor het oog* de schaduwzijde vrijwel even sterk verlicht is als de lichtzijde. Men kan er dan zeker van zijn, dat de schaduwzijde op het negatief een duidelijk verschil in toonwaarde zal vertonen. De lichtgevoelige emulsie reageert op een toonwaardeverschil nu eenmaal anders dan het menselijk oog. Wil men het daglicht bezigen voor het oplichten der schaduwpartijen, dan plaatst men het model ver van het raam; het kunstlicht daarentegen dicht bij het model. Houd bij de plaatsing van lichtbron en van model steeds voor ogen, dat de hoek van inval gelijk is aan de hoek van terugkaatsing, een eenvoudige natuurkundige wet die altijd van kracht is.

Het is wellicht overbodig er de aandacht op te vestigen, dat het advies van een spaarzame lichtsterkte uiteraard betrekkelijk is. Wanneer immers bij een kinderportretje een belichting van 1/25 of 1/50 sec nodig wordt geacht, ligt het voor de hand dat de lichtsterkte veel en veel groter moet zijn dan bij een belichting van ½ of 1 sec

A. A. H. Klees, Ransdorp

Foto van de maand

voor een volwassen persoon. Maar al te vaak meent men overspanningslampen nodig te hebben, terwijl met een 100 of 250 Watt volstaan kan worden. Dit ter geruststelling van hen die zich niet de luxe van speciale fotolampen kunnen veroorloven. Het belangrijkste voordeel van het kunstlicht is echter dat de lichtkracht steeds constant is en men de verlichting naar willekeur, naar eigen inzicht, kan kiezen. De meeste kans op succes wordt verkregen wanneer men zich van de medewerking weet te verzekeren van een geduldig model dat bereid is als proefkonijntje te fungeren. Besteed er een gehele avond aan, *desnoods* zonder een enkele opname te maken. Alleen maar oefenen in het zien, waarnemen, scherp zien. Manoeuvreer met uw lampen en..... *noteer*, waarin of waarop doet er niet toe. Noteer hoogte der lampen, afstand, richting. Het is de enig juiste manier om er vertrouwd mee te geraken, want als men eerst nog moet gaan experimenteren, wanneer men eens een portret wil maken, dan maakt men het slachtoffer en zichzelf nerveus en is de opname bij voorbaat reeds mislukt.

Bij het gebruik van uitsluitend kunstlicht *kan* men met twee, zo nodig in sommige gevallen met één lamp volstaan. Aanbeveling verdient echter het gebruik van drie lampen: een voor de algemene verlichting, in den regel recht van voren; een voor de hoofdverlichting (dichtbij) en een voor het oplichten der schaduwpartijen (verder af).

Het bovenstaande is bedoeld om u enkele aanwijzingen te verstrekken, de elementairste slechts, waaruit een keuze gedaan kan worden om daarmee te experimenteren.

Bekijken we thans eens het aardige meisjesportret op pag. 191, dat veel goeds bevat. Dat „veel goeds" sluit in, dat er ook tekortkomingen zijn aan te wijzen. Laat mij daarmee beginnen en niet eerst de loftrompet steken om er daarna weer een domper op te zetten.

Aan de rechterzijde kan een strook AB (zie schets) afvallen. Het nagenoeg vierkante formaat wordt dan verminderd. De lichtvlek C, evenals de schaduwpartij D, zijn een gevolg van een onjuiste plaatsing van de lichtbron. Het is vooral de lichtvlek C die de kaak te sterk doet uitkomen. Wanneer ik dan ten slotte het hoge licht in het haar ter plaatse van L liever bij M had gezien, dan ben ik aan het einde van mijn aanmerkingen. Dit dus wat de tekortkomingen betreft, die tegenover het goede slechts gering zijn. En nu het vele goede van het portret. Een uitstekende lijnwerking der 3 assen EF, GH en JK, de gelaatsas, de halsas en de schouderas. De verdeling tussen licht- (1/3) en schaduwzijde (2/3) van

A. Bersch, Venlo

Bondswedstrijd 1951

Bij „portret" denken te velen aan alleen een kop, en ziehier een portret waarop iedereen trots zou mogen zijn. Let nu eens op die vele details, niet alleen op de expressie in die kop met zijn sigaar, maar op dat jasje, die boord met zijn das, die hand, en de lijn van die horlogeketting. Dat laatste alleen reeds verraadt hoe deze man zijn horloge hanteert. Dat is alles één onverbrekelijk geheel, waardoor we een mens voor ons krijgen, niet alleen afgebeeld, doch ook uitgebeeld, zodat we hem welhaast kennen. Zo moet „portret" begrepen worden.

A. van Leeuwen, Amersfoort

Tweede prijs groep A

Bondswedstrijd 1951

Ziehier het resultaat, als een amateur niet tevreden is met door een raam te fotograferen, terwijl zijn camera de technische constructie mist om alle lijnen weer haaks en zuiver vast te leggen. Van een scheef negatief is toch een zuiver haakse vergroting gekomen, door scheve projectie bij het vergroten, waarbij het projectievlak in twee richtingen scheef kwam te staan, met doosjes en blokjes onder het triplex-plaatje, en dan maar schuiven, en dan maar meten. En plaatselijk doorbelichten. Maar het loont, dit is: goed.

het gelaat laat niets te wensen over, zoals dit eveneens met de achtergrond het geval is. Al met al een verdienstelijk meisjesportret.

Het jongemannenportret is het bespreken ook ruimschoots waard, omdat er iets van te leren valt. De fotograaf heeft het zich niet gemakkelijk gemaakt, maar juist daardoor kenmerkt hij zich als iemand die durft. De kop heeft aan de achterzijde in verhouding tot de voorzijde te veel ruimte, of beter is het te spreken van aan de voorzijde te weinig ruimte. Heeft het negatief aan de voorzijde van de kop nog beeldruimte, dan zou ik van de achterkant niets afnemen. De kop komt dan beter in het beeldvlak. Wat de verlichting betreft hebben we hier een sprekend voorbeeld van een verkeerde plaatsing van de lichtbron, waardoor de voorzijde van het voorhoofd, de neusbrug en de twee voorste vingers te donker zijn in verhouding tot de linkerwang (d.w.z. de wang rechts van de beschouwer). Hier is zeer waarschijnlijk met twee lichtbronnen gewerkt. Een derde lichtbron had het gelaat recht van voren moeten verlichten, terwijl de tweede lichtbron iets verder van het model verwijderd had moeten zijn. Hierdoor zou een grotere gebondenheid in de schaduw verkregen zijn. Storend is ten slotte de punt van de boord aan de lichtzijde. De hand is goed geplaatst, maar de uitgeblazen rook is iets overdadig, waardoor het geheel onrustig is geworden. Het aantal tekortkomingen is groot en toch is deze fotograaf op de goede weg: hij heeft kijk op een goede stand en zal op den duur op portretgebied wel iets bereiken.

Het fotograferen bij kunstlicht stelt de fotograaf bloot aan het gevaar van harde schaduwen, die in den regel storend zijn. Wanneer men zich van te voren van dit gevaar bewust is, kan men er zich tegen wapenen. Het gebruik van een diffusiescherm voor de lichtbron is een remedie tegen die kwaal, maar men bedenke wel, dat de lichtsterkte in hoge mate verminderd wordt met als gevolg de noodzakelijkheid van een krachtiger lichtbron. Dat het mogelijk is bij kunstlicht zachte schaduwen en tere gradaties te verkrijgen, toont de accordeonspeelster, een opname uitsluitend bij kunstlicht gemaakt. Dat buitenopnamen ook hun moeilijkheden meebrengen, kunnen wij constateren bij de kleuter in de badkuip, een technisch en compositioneel uitstekende opname met tere nuances, waarvan het effect helaas door de achtergrond bedorven wordt, die voor wat het gebladerte betreft, te donker en te onrustig, voor wat de lucht aangaat, te kalkwit is. Denkt u zich die keiharde lucht en de onrustige lichtplekken in de linkerbovenhoek eens even weg, het zou een juweel van een kinderopname zijn. Het lachende snuitje en de gespannen blik zijn subliem, ongedwongen, natuurlijk, en al zou men tientallen van opnamen maken om deze houding en uitdrukking voor een tweede keer te verkrijgen, dan nog zou het u niet gelukken. Begin er maar niet eens aan. De snijtafel brengt hier geen uitkomst, een verftafel misschien nog wel. Wanneer mij de foto ter bewerking gegeven zou worden, dan zou ik met lichtgrijze plakkaatverf de gehele achtergrond afdekken, daarna de foto reproduceren en het verkregen negatief vergroten. Men zou hierdoor iets moeten opofferen, nl. de natuurlijke achtergrond, doch men zou dit op de koop toe moeten aanvaarden.

Daar ik deze bijdrage uitsluitend aan portretfoto's heb gewijd, wil ik als de foto van de maand ook een portret kiezen. De keuze was niet groot en zoals de door mij gekozen foto werd ingezonden (zie de kleine afbeelding) zou ze voor een onderscheiding niet in aanmerking komen. De expressie van het gelaat was echter zo ontroerend en de afsnijding zo voor de hand liggend, dat ik haar toch gekozen heb. De maker schreef als toelichting het navolgende er bij, welke toelichting ik echter pas las, nadat ik door de gelaatsuitdrukking getroffen was:

„De opname is van een Oostenrijks pleegkind. Met deze opname wilde ik niet in hoofdzaak het *kind* fotograferen, doch was het mij slechts te doen haar karakter tot uitdrukking te brengen om zodoende een blijvende herinnering aan haar te houden. Het is een lief kind en het kan soms zeer ernstig zijn. Deze ernst, die vooral als het meisje alleen zit te spelen of wanneer iemand met haar over thuis spreekt, naar voren komt, en ook bij de vele grote en kleine problemen die een kind nu eenmaal heeft, wilde ik op de plaat vastleggen".

Wanneer men dan bedenkt dat het kind zeven jaar oud is en dus van haar geboorte af het ontzettende leed dat Oostenrijk heeft getroffen, eerst door het Nazibewind, daarna door de bezetting, heeft meegemaakt, dan heeft de fotograaf dat kinderleed wel treffend weergegeven. Dit is geen portret in de eigenlijke zin van het woord, maar eerder een karakterstudie, waarbij het gemis aan kindervreugde zo treffend tot uiting komt. Men zou het als een symbool van de Oostenrijkse na-oorlogse jeugd kunnen beschouwen.

J. J. Hens.

In enkele regels

Op 29 Juni opende *Foto Chr. B. Koopmans te Almelo* aan de Grotestraat 189 een nieuwe zaak, waarmede wij hem gaarne feliciteren en een goede toekomst toewensen.

Heel stillekens en alleen in eigen kring herdacht op 2 Juni de firma *Wed. Wm. Holst te Amsterdam* haar 70-jarig bestaan. Ook al horen wij dat nu pas, onze oprecht gemeende gelukwensen zijn er niet minder hartelijk om.

Ter beproeving ontvingen wij de nieuwe metalen *Gevabox* 6 × 9, die er voortreffelijk uitziet. Wij wisten niet beter te doen dan hem aan een medewerkster mede te geven voor haar buitenlandse vacantie. Zij weet alleen hoe op 't knopje gedrukt moet worden, dus.... de enig juiste krachtproef voor een goede box, want zo wordt hij door duizenden gebruikt. Nader commentaar volgt nog, o.m. nà de reis.

Door de *Diergaarde Blijdorp* te Rotterdam is een *fotowedstrijd* uitgeschreven, welke sluit op 20 September a.s.. Maximaal aantal: 3, formaat minstens 13 × 18; inzending onder motto. Er zijn drie klassen: beginners, gevorderden, en hoofdklasse. Jury: Cas van Os N.F.K., Steef Zoetmulder N.F.K. en Bern Hesper. Volledige voorwaarden en inzendingsformulier worden op aanvraag door de Diergaarde, van Aerssenlaan 49, Rotterdam, toegezonden.

KLEURENFOTOGRAFIE

is geen zwart-wit fotografie

Tweede brief van onze kleurenmedewerker

Amice,

In de veronderstelling, dat je met de uiteenzettingen in mijn vorige brief al je voordeel hebt kunnen doen, zal ik mijn relaas voortzetten met een uitweiding over enige punten die ik al eerder had aangesneden. Maar eerst moet mij nog iets anders van het hart. Je kunt heus niet, met het oog op zuinigheid of zo, een opneming maken op een stukje film dat je al belicht hebt, en nog veel minder kun je de rest van de foto's die je nog van plan was geweest te maken, over elkaar heen zetten op het laatste stukje van de belichte film. Veel van de fotografie speelt zich in het duister af, maar zo zwart is zij toch ook weer niet, dat dubbele belichtingen van elkaar los gemaakt kunnen worden. In gemoede: dacht je, dat ik dit (overigens vrij flauwe) grapje zou gemaakt hebben, indien ik niet schrikbarend dikwijls dubbele, en drie- en meerdubbele belichtingen was tegengekomen?

Voor hen dus bij wier toestel filmtransport en sluiter niet gekoppeld zijn: Behoud, ook, of liever nog, juist als je kleurenfilm in je toestel hebt, je kalmte en werk systematisch, d.w.z.: draai onmiddellijk na iedere belichting je film door, zodat je toestel altijd schietklaar is en je niet meer in het onzekere verkeert: heb ik nu wel of niet verder gedraaid. Het voorkomt beide: zowel dubbele belichtingen als niet belichte filmstukken en dus verlies van kostbaar kleurenfilmmateriaal.

Ik was in mijn betoog gebleven bij de zonnehoogte en had geconstateerd, dat het verschil van hoogte van groot belang is bij het maken van kleurenfoto's. We weten allemaal, dat, als de zon laag boven de horizon staat, wij er gemakkelijk in kunnen kijken en haar licht veel roder is. Indien we dus binnen een bepaald tijdsbestek na zonsopgang of voor zonsondergang kleurenfoto's maken, zal de eerste factor een reden moeten zijn om zeer rijkelijke belichtingstijden toe te passen. De tweede factor zal oorzaak worden, dat onze foto's een sterk rode inslag krijgen. Dit is een kwestie van verschil in kleurtemperatuur en wel tussen die, waarop de daglichtkleurenfilm is afgestemd en die van het licht der laagstaande zon. Nu het woord kleurtemperatuur gevallen is, wordt het wel heel verleidelijk om over dit belangrijke begrip in de kleurenfotografie wat meer te vertellen. Dit zou echter wel bijna een gehele brief in beslag nemen en daarom zullen we er op dit moment niet verder op ingaan en het misschien nog eens voor later bewaren. Tenzij men een bijzonder effect wil bereiken verdient het dus geen aanbeveling kleurenfoto's gedurende de bovengenoemde tijden te maken en daar ook in de meeste gebruiksaanwijzingen vermeld staat alleen kleurenfoto's te maken van twee uur na zonsopgang tot twee uur voor zonsondergang, mag dit wel als voldoende bekend worden verondersteld, zodat ik hieraan niet veel behoef toe te voegen. Veel fnuikender is juist het fotograferen bij hoge zonnestand midden in de zomer; alles baadt in een zee van licht en toch.... zo dikwijls een tegenvaller, een foto die veel te somber is en in geen enkel opzicht de lichte stemming weergeeft zoals wij die in herinnering hebben van toen wij de foto maakten.

Als wij kleurenfoto's maken, willen wij kleuren registreren en dan is het zaak deze zoveel mogelijk te laten oplichten. Dat oplichten geschiedt op zijn gunstigst als zij van voren met rijkelijke hoeveelheden licht aangestraald worden.

Nu is „van voren" een wijdlopig begrip en men zou kunnen zeggen, dat alles wat niet van achter komt van voren komt. Maar daarmede zijn wij er niet, want als ik van voren schrijf, dan bedoel ik om het eens populair uit te drukken „pal" van voren. Dus niet van op zij of zelfs strijklicht, zoals wij in de zwart-wit fotografie zo graag toepassen. Je kent toch dat verhaal van die hoek van terugkaatsing, die gelijk is aan de hoek van inval? Daarmee is alles gezegd. Immers: hoe hoger de zon stijgt, onder een des te scherper hoek zendt zij haar stralen naar beneden en hoe meer komt de situatie overeen met sterk zijlicht tot zelfs strijklicht toe. Onder deze omstandigheden is het in (ongeveer) horizontale richting naar de lens teruggestraalde licht uiterst gering en is er van oplichten der kleuren, zo noodzakelijk bij kleuropnamen, bijna geen sprake meer. Zo is hiermede de oorzaak verklaard van de vele onderbelichtingen die je krijgt onder schijnbaar ideale lichtomstandigheden, namelijk midden in de zomer op het lichtst van de dag aan het strand. Het is opvallend, hoe juist zomerse strandfoto's in groten getale aan onderbelichting laboreren en zelfs kleurwerkers die overigens wel iets presteren, laten zich dan dikwijls toch nog tot te korte belichtingen verleiden. Het is waarlijk geen overbodige luxe hier in 't bijzonder je aandacht op te vestigen, want je belichtingsmeter laat je volkomen in de steek en het is zaak bij het gebruik er van er wel degelijk rekening mede te houden, dat, zo goed als onze ogen verblind worden door al het scherpe licht om je heen, ook de electrische cel op gelijke wijze beinvloed wordt. Zelfs een tot viermaal langere belichtingstijd dan afgelezen, vooral bij strak blauwe hemel, zal dikwijls zeker niet te lang zijn. Als er grote witte wolkengevaarten langs de hemel trekken die het donkere hemelblauw ondervangen en nog buitendien als prachtige reflectors werken, worden de verhoudingen wel iets gunstiger, al zou het toch nuttig blijven de belichtingstijden aan de ruime kant te houden zodra de zon hoog aan de hemel staat. Hoe meer we naar het zuiden komen, hoe hoger stand de zon in het middaguur bereikt, totdat we haar in de tropen recht boven onze hoofden zien voorbijtrekken. Het spreekt dus vanzelf dat, hoe meer wij naar het zuiden trekken, in steeds sterker mate geldt, wat wij hier op onze breedtegraad reeds ondervonden hebben. Reeds in Italie moet men hiermede terdege rekening houden om niet later thuis voor onaangename verrassingen te staan komen met onderbelichte kleurendia's. Daar komt nog bij, dat de kleuren naar het zuiden toe en vooral in de tropen veel zwaarder zijn dan hier en men er het malse groen der jonge lente hoegenaamd niet kent. Ook dient men bij het fotograferen van personen rekening te houden met de zeer donkere huidskleur, zowel van de bewoners der streken zelf als van de blanken. Het reflectievermogen hiervan is uiterst gering zodat een zeer rijkelijke belichting noodzakelijk is om tot goede resultaten te komen. Jammer genoeg wordt dit veelal niet in acht genomen, met het gevolg, dat het aantal werkelijk goed belichte kleurenfilms dat wij uit de tropen hier ter ontwikkeling krijgen, uiterst gering is. Men kan het de fotograferenden in de tropen dan ook niet duidelijk genoeg en nooit met voldoende klem toeroepen: Neemt Uw belichtingstijden zo ruim, dat ge bijna zoudt vrezen te lang te belichten. En: maakt nooit een kleurenfoto bij hoogste zonnestand, dus nooit tussen, globaal genomen, tien uur — half elf en half twee — twee uur.

Daar het nu gebleken is, dat het voor kleurenfotografie het gunstigst is, als de zon schuin aan de hemel staat, is de tijd hiervoor in de tropen uiteraard zeer beperkt en zal deze liggen, ook al weer globaal genomen, tussen acht en tien uur des morgens en tussen twee en vier uur des middags. Omdat men daar

ook geen seizoenen heeft zoals wij die kennen, zullen deze tijden, het jaar door, weinig variëren. De zon verandert in de loop van het jaar weinig van stand en hierdoor zal het dikwijls zeer moeilijk, of zelfs onmogelijk zijn van bepaalde landschapsbeelden, gebouwen of wat dan ook welke men in recht noordelijke of zuidelijke richting zou moeten opnemen, goede kleurenfoto's te maken, omdat men in deze beide richtingen altijd alleen min of meer sterk zijlicht heeft en nooit een frontale verlichting.
Dit dus, wat het fotograferen in tropische gebieden zelf betreft, maar hiermede zijn wij er nog niet om tot goede resultaten te komen. De kleurenfilm eist daar namelijk een zeer bijzondere en zorgvuldige behandeling om te voorkomen, dat het vochtige klimaat een funeste werking op de emulsie gaat uitoefenen. Dat gaat zo maar niet, de film uit het metalen kokertje halen, in je toestel zetten, er zoveel weken in laten tot de film „op" is en deze dan bij tijd en wijle al dan niet in het metalen kokertje naar Europa ter ontwikkeling terugzenden. Op deze manier gehanteerd is de kleurenfilm gegarandeerd tot een mislukking gedoemd, omdat de emulsie veel te lange tijd aan de vochtige warmte der tropen was blootgesteld, waardoor de gevoelige kleurlagen veranderd zijn.
De enige manier om met kleurenfilm in de tropen tot goede resultaten te komen is:

1. Alleen films te gebruiken, die zijn gekocht in de oorspronkelijke verpakking en met de zekerheid dat zij zich nog maar zeer korte tijd in de tropen hebben bevonden.
2. De film pas uit het metalen kokertje te nemen en in het toestel te doen, vlak voordat men werkelijk van plan is te gaan fotograferen.
3. De film dan met spoed geheel opgebruiken. Beslist geen weken, ja zelfs geen dagen in het toestel laten.
4. Na de laatste opneming onmiddellijk (!!!) weer uit het toestel halen en in het metalen kokertje terugdoen. Niettegenstaande al deze voorzorgen heeft de film echter toch gelegenheid gehad heel wat vocht op te nemen, die dus mee gaat in het kokertje, zodat hermetisch sluiten hiervan dan geen zin meer heeft. Het is dringend noodzakelijk, dat het vocht weer aan de film onttrokken wordt en dit kan gebeuren door toevoeging van een aantal korrels silica-gel. Silica-gel is een vochtabsorberend zout en bestaat uit kristallen ongeveer ter grootte van hypo-kristallen. De bijzondere eigenschap, voor ons een groot voordeel, is dat men aan de kristallen kan zien of zij droog zijn, of reeds vocht opgenomen hebben. In droge toestand is silica-gel namelijk blauw, terwijl het na het opnemen van vocht rose wordt, maar de kristallen zelf blijven droog. Tegelijk met de film doet men dus een aantal blauwe silica-gel kristallen mee in het kokertje en sluit dit dan onmiddellijk door het enige malen te omwikkelen met plakband.
5. Ten slotte blijft het geboden de film dan geen dag langer in de tropen te houden en haar per snelste gelegenheid ter ontwikkeling naar hier te zenden.

Je kunt er van verzekerd zijn, dat kleurenfilms, op deze wijze behandeld, uitstekende resultaten zullen afwerpen en indien je soms mocht menen, dat al deze maatregelen toch wel een beetje overdreven lijken, dan vraag ik je, waarom een zeer groot aantal films, steeds op die manier gedurende een lange reis door de tropen, door een vriend van mij behandeld, prima resultaten hebben opgeleverd, terwijl talrijke films die van her- en derwaarts uit de tropen naar ons toe komen en waarbij aan al deze dingen geen aandacht is besteed, geheel bedorven bleken te zijn. Merkwaardigerwijze heb ik kunnen constateren, dat ook in ons eigen land films die een jaar lang in een toestel hebben gezeten, met bijv. strandfoto's van verleden jaar in het begin, in het midden een paar wintergezichten en op het eind nieuwe lentefoto's (er zijn inderdaad van die „zuinige" mensen, je kunt het geloven of niet) dezelfde miskleur vertonen als bovenbedoelde tropenfilms. Ook in ons land weten we van vocht mee te praten en knapjes warm kan het ook zijn. Wat kan men van een kleurenfilm die, in verhouding tot zijn zwart-wit zusje, toch maar een teer plantje is, verlangen, als je haar een jaar lang aan alle mogelijke klimatologische veranderingen hebt blootgesteld en is dit niet werkelijk verkeerd betrachte zuinigheid?
Bij rolfilmcamera's met een balg kan het gebeuren, dat, indien het toestel met kleurenfilm er in, lange tijd ongebruikt heeft gelegen, een afdruk van de balg op het beeld, genomen op het stuk, dat juist voorzat, zichtbaar wordt. Men ziet dan min of meer dikke lijnen van onbestemde kleur bij en evenwijdig met de zijden, die naar binnen toe korter worden. Het zijn de drukplaatsen van de balg tegen de gevoelige laag. Bij kwaliteitscamera's zal men hier geen last van hebben, maar indien goedkopere materialen gebruikt worden, zou zich dit euvel wel eens kunnen voordoen. Ook dit zal zeker een reden zijn, waarom sommige fabrikanten van kleurenfilms in hun gebruiksaanwijzingen er tegen waarschuwen kleurenmateriaal in goedkope camera's te gebruiken. Men zij in dit verband ook gewaarschuwd tegen gerepareerde balgen, die mogelijk onoordeelkundig behandeld zouden kunnen zijn.
Ik geloof, amice, dat ik hiermede het probleem van de invloeden van de zonnehoogte en van de zomerwarmte op de kleurenfotografie voor ons dagelijks gebruik voldoende uitgeput heb en dat je nu wel voorbereid bent als je eens een reis naar zuidelijker gelegen contreien gaat maken of hier gaat fotograferen onder omstandigheden die daar veel op gelijken. Toch moet ik er nog iets aan toevoegen: wat namelijk voor hoge zonnestand geldt, geldt in vrijwel gelijke mate voor zon te veel op zij. Ook dan krijg je, dat er te weinig licht in de richting van de lens teruggekaatst wordt, terwijl buitendien de van de zon afgekeerde zijde in 't geheel geen direct licht ontvangt en deze zodoende onderbelicht blijft.
Volkomen mis wordt het, als de zon zich, al is het ook maar even, achter het te fotograferen onderwerp bevindt. Van een oplichten van kleuren is dan helemaal geen sprake meer, langere belichtingstijden helpen niets, de kleuren blijven flets, en een onnauwkeurige registratie op de kleurgevoelige lagen is er het gevolg van. Hetzelfde ondervind je als je in de schaduw fotografeert, bijv. personen op een terras dat in de schaduw van een huis ligt. Ook dan kan het resultaat niet anders dan tegenvallen, omdat in de schaduw nu eenmaal blauw overheerst, zoals reeds eerder gezegd, en de kleuren daar ook niet kunnen oplichten, zodat dergelijke foto's altijd een sterk blauwe inslag krijgen. Ook hier is er een uitzondering op de regel. Indien er namelijk grote witte wolken aan de hemel zijn, kan het wel eens zo uitkomen, dat deze het zonlicht dusdanig reflecteren dat het blauw van de schaduw voor een groot deel gecompenseerd wordt. Het blauwe strooilicht uit de hemel is dan grotendeels vervangen door wit strooilicht. In zulke gevallen kan men het er op wagen en is er een goede kans, dat de resultaten meevallen.
Iets dergelijks heeft men ook in met glas overdekte ruimten, zoals bijv. serres, kassen, tentoonstellingshallen. Als de zon schijnt heeft men weliswaar geen direct zonlicht, maar dit wordt toch zodanig verspreid, dat het maken van kleurenfoto's daar best mogelijk is. Beslist onmogelijk is het bij een geheel min of meer grauw overdekte hemel, dus ook, als het dek nog vrij licht lijkt. Helaas wordt tegen deze regel maar al te vaak gezondigd. In vele gevallen verklaarbaar overigens, want als men onderweg of op reis is en men komt tegenover een fraaie situatie, die de moeite waard is in kleuren vastgelegd te worden, dan wil men licht het risico nemen, ook al werkt het weer op dat moment niet mee. Indien de foto later echter tegenvalt moet men natuurlijk wel bedenken, dat de omstandigheden niet gunstig waren.
Het toevoegsel is alweer heel wat langer geworden dan ik verwacht had en zo kan ik iets anders, dat nog noodzakelijk behandeld zou moeten worden, thans zelfs niet meer aanstippen, namelijk wat wel de oorzaak mag zijn, dat procentueel uitgedrukt het aantal onderbelichtingen stijgt met het groter worden van het formaat. Er is hierover nog al wat te vertellen, zodat we dit dan maar weer voor een volgende brief zullen bewaren.

Herman C.

Beoordelingen

771.313.4 „Wirgin"

De Wirgin kleinformaatcamera

Van de N.V. Foka te Rotterdam ontvingen wij reeds enige tijd terug een exemplaar van de Wirgin kleinformaatcamera. De reden, dat wij deze camera pas nu bespreken, vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat wij dit in zijn prijs zo uiterst laag liggende apparaatje nu eens niet alleen nuchter wilden testen met laboratoriumproeven, maar het ook in de practijk zijn blijven gebruiken.

Het is altijd onvriendelijk, van een Leica-imitatie te spreken, en toch is daarmee het beste de uittrek van de lens-tubus gekarakteriseerd. De afwerking is netjes, doch ook eenvoudig. De camera is klein, en sober. De zoeker klein, maar goed. De film wordt ingelegd door het onderplat te verwijderen, maar tevens is een luikje in de achterkant gemaakt om gemakkelijker in te leggen of schoon te maken. Dit is een zeer gelukkige gedachte geweest, een camera waar men haast niet bij kan komen is altijd lastig. De Schneider Radionar 1 : 2,9—50 mm is juist de optiek, die bij zulk een camera past, zijn scherpte is werkelijk goed, ook bij grote opening; hij is gevat in een gesynchroniseerde Prontor II sluiter met B en 1/1 tot 1/250 sec en selftimer. Men kan de normale kleinformaatpatronen gebruiken, maar filmtransport en sluiterspanning zijn niet gekoppeld.

Ziehier nu een kleinformaatcamera voor mensen met een kleine beurs, die voor hun geld toch nog iets willen hebben dat zo goed mogelijk is. Dit is geen toppunt van raffinement, er is juist met zo eenvoudig mogelijke middelen iets goeds verwezenlijkt, met toch lichtsterke optiek en toch een aantrekkelijk uiterlijk. Dat is reeds op zichzelf een prestatie, want het is moeilijk de prijs laag te houden en dan iets te verwezenlijken dat in de practijk voldoet. Daarom namen wij lang practijkproeven, en we hebben dat steeds met plezier, en voldoening over de resultaten, gedaan.

771.313.4 „Vito III"

De Voigtländer Vito III

Via de importeur, de firma J. P. Vos' Cinefoto-import N.V. te 's-Gravenhage, ontvingen wij een exemplaar van de nieuwste Vito kleinformaatcamera, de Vito III. Deze camera was nog in zijn originele, verzegelde fabrieksverpakking, zodat er geen sprake kan zijn van een speciaal door de importeur uitgezocht exemplaar.

Deze camera is alleen reeds naar uiterlijk en uiterlijke constructie een lust voor het oog. De bouw is zeer compact, de vorm is glad gehouden en strak, en de verschillende bedieningsorganen vertonen raffinement in hun constructie. De Vito III heeft een meetzoeker, dus afstandsmeter en zoeker gecombineerd. De knop voor de afstandsinstelling bevindt zich daarbij links *op* de camera, gecombineerd met de terugwikkelknop. Deze laatste wordt, om hem te gebruiken, met een zeer ingenieuze constructie bewogen met een ringsleutel, die door een knopje te verschuiven omhoog springt, en na gebruik weer terugsnapt. De afstandsknop heeft ook scherptedieptecalibrering. De opwindknop heeft eveneens een cijfercalibrering, voor het aantal gebruikte beeldjes. De meetzoeker, die een uitstekend beeld geeft en een goede afstandsinstelling mogelijk maakt, is gekoppeld met de lens. Deze behoeft niet eerst op ∞ teruggesteld te worden, als men de camera sluit. Deze koppeling hebben wij speciaal op zijn constructie beoordeeld, hij is goed, nl. niet ingewikkeld, en stevig gebouwd. Voorts is filmtransport en sluiterspanning gekoppeld in die zin, dat dubbele belichtingen of blanco beelden niet kunnen voorkomen. Deze koppeling was vroeger bij de Vito een teer punt, dat door onhandige mensen spoedig ontregeld kon worden. De rompontspanner zit nu boven op de camera, en zijn organen naar de sluiterontspanning zijn robuust. Dit is een belangrijke verbetering. De Vito III is een balgcamera, hetgeen een schaaropstelling van de lens, ook al is er een „loopbodem", impliceert. Deze lensopstelling is hier onwankelbaar en precies; goed werk. Als enig bezwaar voor mensen die zeer snel willen werken zou te noemen zijn, dat met het filmtransport niet tegelijk de sluiter gespannen wordt. Persoonlijk achten wij dat geen bezwaar; het is een kwestie van even wennen.

De sluiter is een gesynchroniseerde Compur-Rapid, met B en 1/1—1/500 sec. Vermoedelijk zal dit nog wel een geheel synchrone sluiter worden, nu deze leverbaar zijn.

Als optiek troffen wij aan de Voigtländer Ultron 1 : 2—50 mm. Wij willen het resultaat met de scherpteproefkaarten niet in extenso aanhalen, doch volstaan met de verzekering, dat deze lens aan zeer hoge eisen voldoet. De scherpte is bij volle lensopening reeds voortreffelijk, en heeft bij f : 4 reeds het maximum bereikt dat hij tot f : 16 (de kleinste opening) volhoudt. Hoek- of randonscherpte is er niet in noemenswaardige mate, de kleurcorrectie, ook op rood, is verrassend goed. Het objectief is vanzelfsprekend reflectievrij gemaakt.

Resumerend willen wij de Voigtländer Vito III een camera noemen van uitstekende en logische constructie, prettige en aangenaam in de hand liggende bouw en met een prima optiek, die ook in zijn grootste lichtsterkte geheel voldoet. De afregeling van alle organen was volstrekt in orde; elk onderdeel verraadt precisiewerk en verfijnde uitvoering. Een camera om trots op te zijn.

Onze beoordeling van de Adox Pan kleinbeeldfilms

In het vorige nummer plaatsten wij een verslag van het onderzoek, dat de heer Van Duijn op ons verzoek instelde over de nieuwe Adox Pan kleinbeeldfilms, en daarover is de importeur, de firma Meijlink, boos geworden. Niet over de plaatsing van dit rapport, maar over de geest daarvan. Nu is het zo, dat wij iets durven riskeren, nl. de waarheid te zeggen indien een product niet goed is, en daarmee riskeren we dan natuurlijk prompt mede, dat in 't algemeen de fabrikant of importeur verschrikkelijk boos wordt. Men is dit hier te lande niet zo gewend.

In dit geval was het product goed, en de beoordeling daarover dus gunstig, en de importeur toch boos. En hij heeft gelijk, indien hij er van spreekt, dat de heer Van Duijn de fabrieks-propaganda op een nare manier afkraakt. We willen de kwestie in korte trekken uit de doeken doen.

Enige Duitse, vooraanstaande kleinformaatspecialisten zouden ongevraagd aan de Adox-fabrieken enthousiaste brieven. De fabriek gebruikte die. De nadruk wordt daarbij gelegd op het bijzonder mooie korrelpatroon en verdere goede eigenschappen. Dit sturen wij aan onze medewerker, tezamen met de films, en het verzoek: let speciaal eens op die korrel. En nu komt het misverstand. Van Duijn, wetenschappelijk ingesteld als hij is, meent dat het hier nieuwe wegen van productie en samenstelling betreft op internationaal niveau, terwijl de Duitse specialisten bedoelden: Duits niveau. Men weet het, Duitsland had een achterstand in te halen, en de Schleussnerwerke hebben met deze films die achterstand ingehaald. Hun films zijn, en dat vermeldt het rapport ook nadrukkelijk, vergelijkbaar met het beste fabrikaat uit andere landen. Van Duijn raakte wat geprikkeld, en Meijlink boos. Na deze uitleg is het gelukkig weer over. Maar evenzeer als wij menen dat onze lezers slechts gebaat zijn bij een eerlijke beoordeling, hebben wij ook de opvatting, dat misverstanden als deze in het openbaar recht gezet dienen te worden, ook al zou daarmee de schijn gewekt worden dat wij bakzeil halen. Hetgeen gelukkig niet zo is.

Een eenvoudige en voordelige 771.447.3 : 529.78 : 537.54

ELECTRONISCHE BELICHTINGSKLOK

★

Met dit artikel lossen wij de gedane belofte in, een schema te geven voor een wat-je-noemt-goedkope schakelklok. Er komen nl. geen radiobuizen aan te pas, noch dure transformatoren. Als onderdelen enkele weerstandjes, twee potentiometers, een metaalgelijkrichter, waarvan de prijs onder de tien gulden ligt, een neonbuisje dat met twee gulden betaald zal blijken, twee relais die in een goede „dumpwinkel" samen nog geen vijf gulden behoeven te kosten, een blokcondensator van 8 μF, die oude radiorotten ons met plezier cadeau doen.... Duur wordt dit apparaatje geenszins, doch het heeft ook een schaduwzijde.

De schema's met radiobuizen, welke wij toenmaals gaven, zijn een zeer groot succes gebleken, nog steeds vraagt men die nummers, vooral het laatste, aan. Dat zijn door en door betrouwbare apparaten, die met strakke regelmaat de ingestelde tijden aanhouden. Bij zorgvuldige bouw kan men daarmee veilig schakeltijden van 1/10 seconde bereiken. Ze hebben een opvallende gelijkmoedigheid van humeur, als de onderdelen goed gekozen werden.

Dit apparaatje kàn, let wel: *kan*, nukken hebben. Dat ligt aan het neonbuisje. Een neonbuis heeft nl. wel een bepaalde doorslagspanning, die tussen 80 en 90 V ligt, maar niet altijd zal eenzelfde lampje bij dezelfde spanning oplichten. Het kan soms even langer duren voordat dit gebeurt. Men kan geluk hebben, maar ook pech. Hoofdzakelijk komt die onzekerheid tot uiting bij zeer lange tijden (bijv. één minuut e.d.). Bij zeer korte tijden (bijv. 1 à 2 seconden of minder) is de *procentuele* fout te groot. Als men echter in het schakeltijdengebied kan blijven van 5—25 seconden, gaat alles wel behoorlijk. Het lijkt ons slechts eerlijk, hierop te wijzen.

Mocht men dus weifelen, op deze ten slotte een ietsje wankele basis het apparaatje te gaan bouwen, dan is een vriendschappelijk babbeltje met een radio-amateur misschien de aangewezen weg. Hij zal mogelijk bij onvoldoende succes (maar dat valt mee, anders publiceerden wij dit schema niet) enige onderdelen willen overnemen, vindt het zonder twijfel interessant dit eenvoudige dingetje voor ons in elkaar te zetten, en in het uiterste geval kan men gelijkrichter, condensator en relais gebruiken voor het alsnog bouwen van het vroeger gepubliceerde apparaat. Er moet dan een (desnoods gebruikte) radiobuis bij en een gloeistroomtransformatortje. Weggegooid geld behoeft het nooit te worden.

Nu nog enkele opmerkingen over de bouw en de onderdelen.

Het neonbuisje moet zijn van het type *zonder* ingebouwde serieweerstand. Kan men dat niet krijgen, dan wordt de huls voorzichtig verwijderd en de serieweerstand er of uitgenomen, of kortgesloten.

De eisen voor relais L_2 staan in de schemasleutel, men kan daar natuurlijk in bescheiden mate van afwijken. Het relais L_1 is ook in vele „dumpwinkels" verkrijgbaar. Het moet uiterst licht aanslaan, bij slechts enkele milli-ampères. De potentiometer R_4 moet na het gereedkomen van het apparaat worden geijkt. Men stelt eerst R_3 in op de juiste werkstand, *komt daar dan niet meer aan*, en gaat pas dán de verschillende standen van R_4 aantekenen, waarop prettige tijden voorkomen. Nu is zo'n potentiometer geen prettig ding voor dit doel. Hij slijt op den duur. Daarom kan het overweging verdienen, hem later te vervangen door een schakelaar, indien blijkt dat het apparaat betrouwbaar werkt. Men neme dan een schakelaar met vele standen, kope een stel weerstandjes, en bouwt zo, dat bij elke volgende stand een weerstand méér ingeschakeld staat. Hoe groot elke weerstand zijn moet hangt af van het aantal schakelstanden. Desnoods neemt men twee schakelaars, die ieder een deel van de weerstandenketen voor hun rekening nemen. Zeer vernuftige schakelingen zijn hier mogelijk, en een enthousiast radio-amateur zal zich daartoe met verrukking met een potlood over een kladpapiertje willen buigen.

Voor de condensator kan men het beste zo'n ouderwetse blokcondensator nemen, mits hij niet lekt. Twee blokjes van 4 μF parallel is natuurlijk ook goed. Dan kan men zelfs één blokje niet mee laten spelen, en aldus de oplaadtijd halveren. Een electrolytische condensator kan hier ook gebruikt worden; hij biedt het voordeel kleiner te zijn, doch het nadeel van een goede kans op lekstroom. Als het apparaat vele malen kort achter elkaar gebruikt is, zal de electrolytische condensator behoorlijk geregenereerd kunnen blijken en een kleine lekstroom hebben; na lang ongebruikt te zijn geweest is de lekstroom meestal groot, om dan na voortdurend gebruiken weer kleiner te worden. Dit geeft den extra onzekerheidsfactor, zodat wij een electrolyt afraden.

In de plaatsing van de onderdelen is men geheel vrij, een bouwvoorschrift behoeft dus niet gegeven te worden. De vorm van „het kistje" wordt voornamelijk bepaald door de lengte van de metaalgelijkrichter (een smal cylindertje van ± 20 cm lengte), men plaatse de relais zodanig, dat de contactveren in verticale vlakken liggen. In die stand valt er minder stof op.

Het contact S_3 moet een behoorlijke stroom verwerken, ± 1 Amp. Mochten de zilveren puntjes of bolletjes daartoe een te klein aanrakingsoppervlak hebben, dan vouwt men een strookje amarilpapier dubbel (schurende zijden naar buiten), brenge deze strip tussen de contacten, drukke die licht tegen elkaar door het relais met de hand te sluiten en hale dan het schuurpapier er de nodige keren tussen door. Aan beide zijden worden dan de contacten evenwijdig afgeschuurd, en hun raakvlakken verbreden zich. Let op, of zij nu bij ingevallen relais ook inderdaad over het grotere oppervlak elkaar goed sluitend raken.

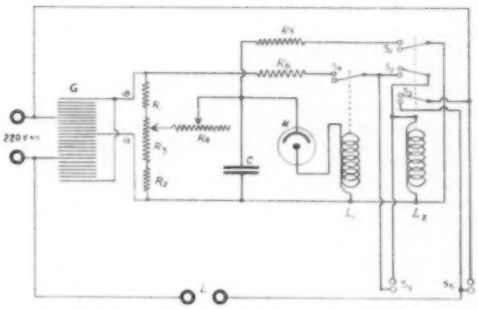

HOE HET APPARAAT WERKT

Dit schema is getekend voor gebruik op een lichtnet met 220 V wisselspanning, welke bij de entree links door de metaalgelijkrichter G gelijkgericht wordt. Over deze gelijkspanning staat een spanningsdeler, gevormd door de weerstanden R_1, R_3 en R_2 in

serie. De middelste is een potentiometer, opdat men het beste werkpunt straks kan opzoeken. Alle neonbuisjes zijn nl. verre van eender, en een individuele instelling blijft dus nodig. Men kieze hiervoor een goede potentiometer (dit geldt evenzeer voor R_4), die „wat hebben kan", want hij is straks stroomvoerend, hetgeen zoals iedere radio-amateur beamen zal, steeds aanleiding tot storingen kan zijn. De bij R_3 afgenomen gelijkspanning wordt gevoerd door R_4, en dit zal te gereder geschieden, naarmate het glijcontact van R_4 meer naar links staat en de weerstand daarin (totaal 2 MΩ) kleiner is. Van R_4 af kan de electrische stroom drie kanten op: hij kan de condensator C opladen, hij kan via het neonbuisje N door de wikkeling van het relais L_1, en hij kan via de weerstand R_5 over het contact S_1 vloeien.

Nu staat in de rusttoestand het contact S_1 gesloten, want het relais L_2 is dan niet bekrachtigd. De betrekkelijk geringe stroom, door de spanningsdeler en R_4 doorgelaten, zal daarom de condensator C niet opladen, noch een voldoende spanning bereiken om het neonbuisje te doen oplichten, maar hij vloeit af over de weerstand R_5, die a.h.w. een kortsluiting over de condensator vormt. Het apparaat wordt in werking gesteld door een druk op de drukknop S_5. Hierdoor ontstaat een nieuwe stroomkring, nl., beginnende links bij het + teken, via R_6 en het (gesloten) contact S_4, het (door druk) gesloten contact S_5, door de wikkeling van relais L_2. Dit slaat hierdoor aan, verbreekt daarmee contact S_1, en maakt de contacten S_2 en S_3. Het contact S_3 bedient het bij L aangesloten vergrotings- of afdrukapparaat (de schakelaar S_6 staat parallel geschakeld aan S_3 en dient voor het instellen e.d.) en de inschakeling is dus tot stand gekomen; het licht brandt. Nu vervangen de contacten S_5 en S_2 elkaar (ze staan parallel), en een korte druk op S_5 waardoor het relais L_2 aanslaat is dus voldoende, want daarmee is contact S_2 gemaakt, zodat de stroom nu via R_6 en contact S_4 over contact S_2 zijn weg kan nemen door de relaiswikkeling. S_2 is een zg. vasthoudcontact en de drukknop S_5 kunnen we weer loslaten.

Er is echter nog meer gebeurd, want contact S_1, dat eveneens door relais L_2 gecommandeerd wordt, is nu verbroken. Daarmee is de kortsluiting door weerstand R_5 over de condensator opgeheven, en deze begint nu op te laden. Al naar de instelling van R_4 gaat dat langzaam of vlugger. *De belichtingstijd, die het apparaat gaat afmeten, wordt dan ook door de oplaadtijd van de condensator, en dus door de stand van R_4, bepaald.* Als de condensator nl. geheel opgeladen raakt, loopt de spanning op en bereikt een waarde, waarbij het neonbuisje doorslaat en gaat oplichten. Het is met een neonbuis nl. zo, dat hij tot een bepaalde spanning niets doet, maar boven dat punt eenvoudig een kortsluiting vormt voor alle teveel. Hij houdt, bij een doorslagspanning van 80 V bijv., de spanning constant op 80 V. Wil die meer worden, dan laat de neonbuis zoveel stroom door, dat de spanning daardoor daalt. Voor diverse neonbuisjes is dat doorslagpunt niet gelijk, en daarom moet de potentiometer R_3 zodanig ingesteld worden, dat het goede werkpunt aanwezig is.

Zodra de condensator dus „vol" is, slaat de neonbuis door, en gaat stroom gebruiken. Deze vloeit af via de wikkeling van relais L_1. Dit slaat aan en verbreekt contact S_4. De stroomkring via R_6, S_4, S_2 en de wikkeling van L_2 wordt hiermee verbroken, relais L_2 valt dus af en verbreekt daarmee contact S_3. Het licht gaat weer uit. Het maakt ook weer contact S_1, de condensator staat weer over R_5 kort gesloten en wordt ontladen. Relais L_1 valt weer af, want de spanning is nu gedaald onder het critische punt voor de neonbuis. De oude toestand is dus weer hersteld.

Voor netspanningen van 110 tot 130 Volt kan men de weerstand R_1 weglaten of door een kleinere waarde, b.jv. 10 à 20 K Ω vervangen. Heeft men een gelijkstroomnet ter beschikking, dan kan zelfs de gelijkrichter G vervallen. Men bouwe dan wel een smeltveiligheid („zekering") in van bijv. 1 Ampère, voor wat het gedeelte van het schakelapparaat betreft (lampstroom voor het vergrotingsapparaat niet over deze veiligheid laten lopen).

In verband met bedrijfsvacantie zijn onze kantoren gesloten en de redactie en administratie van FOTO dus niet bereikbaar van 22 t/m 29 Juli. Wilt U hiermede rekening houden met eventuele correspondentie? De beantwoording kan anders vertraging ondervinden.

Hiermede is ons relaas ten einde. De bouw is niet moeilijk, een apparaatje als dit zet men in een uurtje in elkaar om te kunnen proefstomen. Er is gewerkt op een zo voordelig mogelijk onderdelen-assortiment. Wij hebben een tweetal van deze apparaatjes gemaakt, die voldoen, met dan de hier aangehaalde restricties. Daaraan willen we hier nog toevoegen, dat deze tijdschakelaar, in tegenstelling tot die met een radiobuis, wél gevoelig is voor schommelingen in de netspanning. Het neonbuisje reageert immers op een bepaalde spanning. Is het lichtnet dus nogal eens onderhevig aan spanningsdalingen e.d. dan worden bij zo'n gelegenheid de geschakelde tijden langer. Mits de spanning niet van minuut tot minuut op en neer fluttert, behoeft dat geen onoverkomelijk bezwaar te zijn. Een chronisch te laag blijvende spanning kan men nog corrigeren met de potentiometer R_3, zodat de genoteerde meettijden bij R_4 weer kloppen. Hun, die tot de bouw ervan gaan besluiten, wensen wij van harte succes. Eén ding: mocht U weinig ervaring hebben met electrische apparaatjes, vraag dan een radio-amateur om zijn behulpzame hand en laat die de soldeerbout besturen. Hij zal bepaalde storingen, zo die zich mochten voordoen, sneller dóór hebben dan U, die er als leek geheel vreemd tegenover staat. Overigens: hij zal het met ons eens zijn: eenvoudiger dan dit kan al haast niet!

SCHEMASLEUTEL

R_1	200 K Ω ½ W
R_2	200 K Ω ½ W
R_3	250 K Ω ½ W potentiometer
R_4	2 M Ω ½ W potentiometer
R_5	10 K Ω ½ W
R_6	8 K Ω 10 W
C	8 μF 350 V
N	dwergneonlampje met doorslagsp. 80—90 V
L_1	zeer licht aanslaand relais met verbreekcontact S_4
L_2	relais van ± 800 Ω 24 V, met verbreekcontact S_1, en maakcontacten S_2 en S_3
S_5	drukknopschakelaar
S_6	schakelaar 250 V—2 A
L	aansluitbussen voor vergr.apparaat e.d.
G	dubb. metaalgelijkrichter 250 V 40 à 50 mA.

OPGAVE VAN NATIONAAL INGESCHREVEN HANDELSMERKEN VOOR DE FOTOBRANCHE

samengesteld door Van der Graaf & Co's Merkenbureau N.V., Amstelstraat 14—18, Amsterdam C. Dit Bureau verstrekt aan lezers, mits onder vermelding van ons blad, kosteloos volledige copie van een in de hieronder afgedrukte rubriek vermeld depot, hetwelk hen interesseert.

Verzetstermijn tot 25 October 1951.

Fotografie en optiek (incl. apparaten, toebehoren en hulpmiddelen).

COBROL, 108502, May & Baker Ltd., Dagenham, Essex, England, chemisch preparaat voor fotografische doeleinden.

26e Jaargang, Nummer 7, Juli 1951

BONDSNIEUWS

Officieel orgaan
van de Bond van Nederl.
Amateurfotografen Vereen.
Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besluit van 11 Mei 1926 No 57 en 10 April 1935 No 51
Redactie: G. A. W WAGENAAR, van Neckstraat 14, 's-Gravenhage.
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amersfoort.

BESCHOUWINGEN OVER DE BONDSWEDSTRIJD 1951

Laten wij in de eerste plaats vaststellen, dat deze wedstrijd wel buitengewoon geslaagd genoemd mag worden.
Als wij zien dat van de (bij de uitschrijving) 72 verenigingen, er 37 meegedaan hebben, dan is dat een resultaat dat zelfs in de allerbeste verenigingen bij onderlinge wedstrijden nauwelijks of in het geheel niet bereikt wordt.
Het blijkt dan ook duidelijk dat deze wedstrijd zich in de sympathie van onze verenigingen mocht verheugen en het geeft het bestuur de grote voldoening dat het vele werk dat er aan gedaan is en dat er nog aan gedaan moet worden, de erkentelijkheid van onze verenigingen mag verwachten.
Zonder ons te willen verdiepen in de overwegingen die de verschillende verenigingen er toe gebracht hebben om de groeperingen te maken zoals ze deden, moeten wij toch aanbevelen, om aan de hand van de op elke foto behaalde punten (die men kan vinden op de achterzijde van elke foto) eens na te gaan, of een andere, meer overwogen groepering niet tot betere resultaten in de totaalbeoordeling zou hebben geleid. Wij hebben dit met enkele inzendingen eens geprobeerd, en zijn tot verrassende resultaten gekomen.
Men moet hierbij niet vergeten, dat aan elke groep apart een aparte maatstaf van beoordeling is aangelegd. Dat wil zeggen: de groep hoofdklasse is in zijn geheel beoordeeld, dus niet per vereniging, maar alles bij elkaar. Dit was o.i. de enig juiste manier, in de eerste plaats omdat een hoofdklassewerker dit te allen tijde blijft, in welke vereniging hij ook is, en in de tweede plaats, omdat het voor de jury onmogelijk zou geweest zijn om zich 37 maal 3 maal om te schakelen van hoofd naar gevorderde naar beginner, of omgekeerd. En zo ook de beide andere groepen.
In het algemeen moet er gezegd worden dat er uitstekend werk geleverd is. Bepaald slecht was er niets, en er waren er maar enkelen die minder goed waren. Men heeft zijn uiterste best gedaan om zo goed mogelijk voor de dag te komen, en dat is juist wat er met deze wedstrijd beoogd wordt. Telkens weer verbeteren, tot men het allerbeste wat op dat ogenblik bereikbaar is, geleverd heeft. Zo moet de fotografie vooruit.
De organisatie van de beoordeling heeft heel wat voeten in aarde gehad. Na ampele voorbesprekingen is de administratie verzorgd door de heren Bartels en v. Leeuwen.
Er was een stenotypiste die notities maakte van de opmerkingen van de jury, bij elke foto afzonderlijk. Dit stenogram wordt uitgewerkt en komt later als juryrapport bij de rondreiscollecties. Het bestuur meent, dat dit zeer omvangrijke werk, als het eenmaal bij de verenigingen komt, wel waardering zal hebben.

Ingezonden:	in groep A	5 verenigingen
	in groep B	17 verenigingen
	in groep C	15 verenigingen
totaal		37 verenigingen

De inzendingen waren als volgt verdeeld:

Voor groep A:			
	hoofdklasse 23	gevorderden 15	beginners 12
Voor groep B:			
	hoofdklasse 37	gevorderden 47	beginners 52
Voor groep C:			
	hoofdklasse 7	gevorderden 35	beginners 48
totaal	hoofdklasse 67	gevorderden 97	beginners 112

Totaal aantal foto's te beoordelen: *276 stuks.*

Er zijn bij de eerste- en tweede-prijswinnaars in groep A wel typische opmerkingen te maken.
In de hoofdklasse haalden beide (zonder verm.factor) 31 punten, maar de tweede was homogener. Daar liepen de hoogst en laagst beoordeelde foto 3 punten uit elkaar, bij de eerste evenwel 5 punten. In de klasse gevorderden was de eerste-prijswinaar beter, nl. met 2 zevens en de tweede met 5 en 6, maar bij de beginnersklasse was het totaal weer voor beide 13 punten, nl. 5 en 8, en voor de tweede 7 en 6, zodat ook hier de tweede homogener was.
De gehele stof is veel te uitgebreid om op deze wijze door te gaan, maar voor de statisticus zijn er toch erg aardige dingen uit af te leiden.
In de volledige uitslag, die hierna volgt, kan men voor zichzelf uitmaken welke plaats men bereikt heeft, en voor zichzelf besluiten om het volgende jaar naar boven te klimmen.
Het moet zelfs niet zo heel moeilijk zijn voor enkele C-groepen om het volgende jaar in de B-groep mee te doen, en met succes, terwijl er zeker enkele B-groepen zijn die eigenlijk in de A-groep thuis horen.
Over het algemeen was het werk van de gevorderden van een beter gehalte dan dat van de hoofdklassewerkers. Dit geeft te denken en al dadelijk zou men kunnen besluiten dat het niet ondoenlijk behoeft te zijn om de volgende maal een paar gevorderden in de hoofdklasse te zetten en dan maar aan te vullen met werk van beginners. Er zouden dan nog wel eens verrassingen kunnen komen.
Dankbaar voor de enorme medewerking, heeft het bestuur gemeend om niet uitsluitend de wisselprijzen beschikbaar te stellen, maar heeft het in de groep A een tweede prijs uitgeloofd, nl. een zilveren bondsmedaille, die het eigendom van de vereniging blijft.
In de groepen B en C zijn nog beschikbaar gesteld: een tweede prijs, zilveren bondsmedaille, en een derde prijs, bronzen bondsmedaille; zij blijven eveneens eigendom.
De prijzen zijn op de zeer druk bezochte jaarvergadering door de voorzitter uitgereikt.

VOLLEDIGE UITSLAG VAN DE BONDSWEDSTRIJD 1951.

GROEP A:

1ste prijs: wisselbeker: motto „Maas en Waal"; Amsterdamse A.F.V. te Amsterdam. Medewerkers: Beginners: J. Krom, Joh. Vos; Gevorderden: A. Th. de Vries, J. Zeylstra; Hoofdklasse: Joh. F. Fegel, R. A. Feenstra, J. J. Hens, H. Kruyer, J. O. Kuhfus, Kees Scherer.
2de prijs: zilveren bondsmedaille: motto: „Anno 1951"; Fotokring „Eemland", te Amersfoort. Medewerkers: Beginners: W. Breyer, F. Verster; Gevorderden: W. J. A. Bartels, J. Slösser; Hoofdklasse: P. J. Hak, A. v. Leeuwen, A. Pastoor, W. Plasmeyer, Th. R. Voorenkamp, C. J. Weers.

GROEP B:

1ste prijs: wisselbeker: motto „Parade"; A.F.V. „Daguerre" te Groningen. Medewerkers: Beginners: P. Strating, G. Bierlings, G. Laffra; Gevorderden: Prof. dr H. M. Dekking, N. C. v. Pesch, P. H. Smid; Hoofdklasse: J. Brink, H Koning.
2de prijs: zilveren bondsmedaille: motto „15 Mei 1951"; Haagse

A.F.V. te Den Haag. Medewerkers: Beginners: W. A. v. d. Mey, J. N. G. Mol, Mr H. L. Weurman; Gevorderden: A. v. d. Laan, Dr J. J. M. v. Santen; Hoofdklasse: Dr C. H. Beek, G. W. Glaser, M. de Vries.

3de prijs: bronzen bondsmedaille: motto „Prik en Prak"; Enschedese Fotokring „De Zoeker", Enschede. Medewerkers: Beginners: O. Peters, S. de Booy, H. J. Faber; Gevorderden: C. B. v. d. Geest, J. Nusmeyer; Hoofdklasse: R. Echtermeyer, P. Hembrecht, H. Goorkate.

GROEP C:

Iste prijs: wisselschild; motto „Blauw"; A.F.V. „Delft" te Delft. Medewerkers: Beginners: C. Dekker, J. J. M. Bogaers, R. W. J. v. Meteren, Dr G. M. v. Hellemondt; Gevorderden: H. Braggaar, W. F. Oosten.

2de prijs: zilveren bondsmedaille: motto „Camera obscura"; A.F.C. „Flevo" te Huizen. Medewerkers: Beginners: J. Philips, L. R. Kusters, J. de Ridders; Gevorderden: Kik Berg, Mevr. C. Meijer—Kattenburg, W. H. Verboom.

3de prijs: bronzen bondsmedaille: motto „60 jaar"; A.F.V. „De Amateur" te Eindhoven. Medewerkers: Beginners: Dr Aukes, Ir v. Waveren, P. Stomph; Gevorderden: Bemelmans, Renia Weert; Hoofdklasse: L. Vogels.

Hieronder volgt de opgave van het totaal behaalde aantal punten in volgorde.

Groep A: 1. Maas en Waal *268*; 2. Anno 1951 *256*; 3. Het eerste jaar *242*; 4. Doka *369* 240; 5. Op hoop van zegen *222*.

Groep B: 1. Parade 308; 2. 15 Mei 1951 *288*; 3. Prik en Prak *286*; 4. Eureka *282*; 5. Canard *278*; 6. Davo *276*; 7. Wie wint de pot *268*; 8. Triborgh *252*; 9. De start *246*; 10. Thinge *242*; 11. Valuas *236*; 12. Ruiten 3 *224*; 13. Lens en Licht *220*; 14. Wij doen mee *218*; 15. Zoeker *333* 214; 16. Delfia *176*; 17. Katoen 170.

Groep C: 1. Blauw *260*; 2. Camera obscura *252*; 3. 60 jaar 248; 4. Van zessen klaar *236*; 5. Guüs 234; 6. Non-motto *230*; 7. Forum *226*; 8. de Eersteling *222*; 9. 15-5-'51 *222*; 10. De eerste schrede *220*; 11. Wiramphone 218; 12. Isis 210; 13. Contrast in miniatuur 204; 14. Vergeet me niet *192*; 15. Meibloem 180.

BUITENLANDSE TENTOONSTELLINGEN en/of WEDSTRIJDEN

Komende Buitenlandse Salons:

1951 Chicago International Exhibition of Photography, Chicago; sluiting *29* September a.s., alleen foto's; inschrijvingsformulieren bij: Mrs. Loren M. Root, 7007 Sheridan Road, Chicago *26*, Ill.

4th International Exhibit of Photography, Springfield, Ill.; sluiting 1 Augustus 1951, alleen foto's; inschrijvingsformulieren bij: Director Photographic Exhibition, Illinois State Fair, P.O.Box 546, Springfield, Ill. U.S.A..

2nd International Salon of Photography, Jönköping; sluiting *25* Augustus a.s., alléén foto's.

Fotoclub „VOORUIT", Gent; sluiting *21* September a.s., alléén foto's.

Voor beide laatstgenoemde salons zijn inschrijvingsformulieren verkrijgbaar bij het secretariaat van de buitenlandse dienst.

Quarta Mostra Fotografica Internazionale del Ritratto, Bologna; sluiting 31 Augustus a.s.. Deze salon werd reeds geannonceerd onder het Bondsnieuws in „FOTO" van April (pag. 117). Ook hiervoor zijn enkele inschrijvingsformulieren verkrijgbaar bij het secretariaat van de buitenlandse dienst.

Van 15 Mei tot 31 Juli 1952 zal in *Luzern een Wereld-Fototentoonstelling* worden gehouden („Weltausstellung der Photographie"), waarbij alle takken van de fotografie (portret, landschap, architectuur, arbeid, reclame, mode, industrie, techniek, reportage enz. enz.) vertegenwoordigd zullen zijn. Alles is weer onderverdeeld in rubrieken, zowel voor amateur- als voor vakfotografen en bepaalde onderwerpen zijn voorgeschreven. Deze groots opgezette tentoonstelling belooft zeer interessant te worden. Inzendingen uiterlijk *31 December 1951*.

Inschrijvingsformulieren, waarin ook alle bijzonderheden zijn vervat, zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van de buitenlandse dienst.

Oprecht hopen wij, dat vele Nederlanders op deze tentoonstelling vertegenwoordigd zullen zijn. In Luzern zal de klemtoon worden gelegd op *mogelijkheden in de fotografie*.

Secretariaat van de buitenlandse dienst: J. Akkerman, Nolensstraat 5c, Rotterdam.

Op de volgende buitenlandse salons kwamen de daarachter vermelde Nederlandse fotografen met hun werk uit:

1951 Seattle International Exhibition of Photography, Seattle: C. J. J. Schaepman, Zwolle; H. C. W. van Schaik, Nijmegen.

Van *Schaepman* werd bovendien werk aangenomen op de volgende drie salons:

Third Reading International Exhibition of Photography, Reading, Penn.

The 1951 Baltimore International Salon of Photography, Baltimore.

The 38th Annual International Pittsburgh Salon of Photogr. Art, Pittsburgh.

ONZE VERENIGINGEN

UTRECHTSE A.F.V. TE UTRECHT.
Lokaal: Lange Nieuwstraat 10a; aanvang 8 uur.
Wekelijkse bijeenkomsten op Donderdagavond.

A.F.C. ROTTERDAM ZUID TE ROTTERDAM.
Lokaal: Schoolgebouw Sikkelstraat 35; aanvang 8 uur.
18 Juli: Foto van de maand. Daarna vacantie tot 5 Sept.
5 Sept.: Jaarvergadering.

OFFICIËLE BERICHTEN

Tot de Bond traden toe de volgende verenigingen, welke wij een hartelijk welkom toeroepen:

DE BUSSUMSE FOTOCLUB „'T BRANDPUNT".

Secretaris de heer Ir P. v. Schaik, P. J. Lomanlaan 3; penningmeester de heer M. J. v. Engelen, Brediusweg 36, beiden te Bussum.

DE FOTOCLUB NED. HANDEL MIJ TE AMSTERDAM (Z.).

Voorzitter de heer C. J. van Eck, St. Annastraat 13 te Weesp; secretaris de heer W. G. Verhoef, Hoendiepstraat 35 I te Amsterdam.

DE FOTO- EN FILMCLUB ONTSPANNINGS-VERENIGING SHELL, DEN HAAG.

Voorzitter de heer C. v. d. Leeden, Bachmanstraat 27; secretaris de heer G. J. de Vink, Schenkweg 32; penningmeester de heer G. L. Hellisen, Ligusterstraat 49.

FOTOCLUB „GORINCHEM" TE GORINCHEM.

Voorzitter de heer J. Slösser, Plantsoen 8; secretaris de heer T. W. Burgers, Verl. Pompstraat 33; penningmeester de heer C. Stein, Westwagenstraat 7.

Boekbespreking ★

Dr G. D. Rieck en Ir L. H. Verbeek — *Kunstlicht en Fotografie* — Philips' Technische Bibliotheek, 350 blz. 18 × 28 cm, 180 ill., 44 1/1 pag. foto's, waarvan 4 in kleuren; uitgave Meulenhoff & Co N.V., Amsterdam, 1950; prijs, gebonden, in stofomslag, *f* 22,50.

De verleiding is groot deze verhandeling over kunstmatige lichtbronnen en hun gebruiksmogelijkheden in de techniek van de fotografie zeer uitvoerig te bespreken en er gedeelten van aan te halen, want dit is een prachtboek. Een prachtboek echter in de eerste plaats voor degenen, die gewend zijn wetenschappelijke lectuur na te slaan op gegevens, die vooral ook practische gegevens zoeken. Zij zullen die hierin snel kunnen vinden.
Wij herinneren ons in dit verband het boek van dr van Liempt, handelend over een soortgelijk onderwerp en als zodanig van grote waarde als het er om ging bepaalde informaties te vinden, doch het was te wetenschappelijk gebleven om toegankelijk te zijn voor de grote massa van vaklieden en amateurs, die zulk een boek toch ook willen raadplegen.
De grote verdienste van deze uitgave is, dat alles recht op de practijk wordt gezegd, dat hier en daar „de theorie" wordt gebruikt om de noodzakelijke uitleg te verstrekken, doch nooit zodanig, dat het „oneetbaar" wordt. Men vindt hierin zeer vele nuttige inlichtingen, zelfs zodanig, dat men op ideeën komt. Nog nuttiger is misschien, dat dergelijke ideeën — uit de practijk? — door de auteurs soms herzien werden, en gecorrigeerd zijn tot hun ware bruikbaarheid.
Dit omvangrijke boek behandelt niet alleen de aard van het licht en de opwekking daarvan door hoge temperaturen, verbranding, gasontlading en fluorescentie naast de verlichting (eenheden, fotometrie, verdeling, reflectie en schaduwen), doch ook het fotografisch materiaal naar zijn aard en gevoeligheid. Licht en materiaal worden dan nog gezamenlijk beschouwd, de donkerekamerverlichting wordt behandeld en in het 4e hoofdstuk worden de lichtbronnen besproken. Men vindt vele gegevens over hun principe, constructie en toepassing, de fotografische techniek, nodig bij hun gebruik ervaart uitvoerige beschouwing, kortom: dit is een boek, dat bij ons in de redactie-bibliotheek terecht is gekomen op dat éne plekje, waar de boeken staan waarnaar we voortdurend grijpen. Een boek dat door velen zo gebruikt kan en behoort te worden. D. H.

Donald J. Donovan — *Donovan on Child Portraiture* — 128 blz. 16½ × 23 cm, geïllustreerd; uitgave The Fountain Press, Londen 1950; prijs gebonden, in stofomslag, 17/6.

Het stofomslag, waarop de auteur staat afgebeeld met in de rechterhand zijn Rolleiflex en in de linker een aap-popje, en op 't gelaat onder 't borstelsnorretje een vriendelijke grijns, verraadt niet welk een kostelijke inhoud het omhult. In tijden hebben wij zulk een prettig babbelend en tegelijk voortreffelijk instruerend boek niet in handen gekregen.
Indien men zich tot taak stelt te vertellen over het fotograferen van kinderen, het maken van kinderportretjes, en daarbij in het bijzonder de eigen methode duidelijk te maken, dan kan het al spoedig een melig verhaal worden. Donovan echter geeft geheel zichzelf, met dat korreltje humor, den Engelsman eigen, en tevens krijgen we een lesje in kinderpsychologie. Hij verdiept zich niet in theorieën, hij vertelt ineens hoe de verschillende kinderen aangepakt moeten worden en hoe wij daarmee, van zuigeling tot de aanstaande-mens-van-15, in tien minuten tijds tot die voldoend hechte kameraadschap kunnen komen, welke noodzakelijk is voor een goede foto.
Na een bespreking van het atelier en zijn licht, waarbij hij een lans breekt voor daglicht, gaat Donovan diep in op de moeilijkheden die ontstaan bij de foto-aan-huis. Uitvoerig spreekt hij over achtergrond en verlichtingsomstandigheden, en wederom stelt hij voor, zoveel mogelijk het daglicht uit te buiten, niet als invullend licht, maar juist omgekeerd als hoofdlichtbron.
Daarna gaat hij nog eens dieper en uitvoeriger in op het kind en zijn karakter op verschillende leeftijd, steeds royaal illustrerend met voortreffelijke foto's wat hij bedoelt. Terecht maakt hij van de lastigste hebbelijkheden op een bepaalde leeftijd gebruik om zijn doel te bereiken. En telkens zegt hij de dingen eenvoudig. Een enkel voorbeeld: kinderen zijn beweeglijk; láát ze dan rondscharrelen. Maar daarmee krijgen we geen goed portretje. Leg dus een beuntje op de grond, zo'n „balk" van een 30—40 cm hoog. Daar op te stappen is een prestatie, en het gezichtje zal stralen als ze er op staan. Dat is één opneming. Ze komen vanzelf op 't idee, op dat veroverde ding te gaan zitten, dat is de tweede prent.
De energie van een jongen kan worden uitgebuit met „reparaties", de huishoudelijke imitatiezucht van meisjes kan ze binden op de juiste plaats van verlichting. Alle kinderen zijn dol op gekke dingen. Als ons haar in de war raakt werkt dat op hun gevoel voor humor. Elk kind is bereid over de dingen te lachen, en het komieke onmiddellijk gretig te accepteren. Mits we het niet te bont maken.
Aan de uiterst moeilijke opdracht: twee en meer kinderen tegelijk, tot vijf toe, wijdt hij een speciaal hoofdstuk, voorzien van vele voortreffelijke foto's. Hij besluit met enige technische opmerkingen en tips voor ouders.
Wij willen dit boek warm aanbevelen bij een ieder, die zich bezighoudt met het fotograferen van kinderen. Zowel de amateur als de vakman vindt er zeer veel in, dat hij ter harte kan, zelfs moet nemen. Het geeft juist de goede dosis, heeft een frisse en practische kijk op de dingen, en wordt nergens vervelend.
D. H.

South African Photogems of the year 1951, uitgave Photo Publishing Comp. of South Africa.

Voor de tweede maal verscheen bij de Photo Publishing Comp. of South Africa, P.O. Box 9612, Johannesburg, een jaarboek, het enige in Zuid-Afrika, dat wat omvang en inhoud betreft, zeker niet kan wedijveren met de bekende jaarboeken uit Amerika of Engeland, maar het is een zeer loffelijk streven, dat de samensteller, A. D. Bensusan, F.R.P.S., F.R.S.A., A.P.S.A., althans gestart is met dit jaarboek, dat een beeld geeft van de toestanden en de ontwikkeling van de fotografie in Zuid-Afrika. Bij de samenstelling waren moeilijkheden te overwinnen, hetgeen de samensteller in een inleidend woord omschrijft. Het jaarboek, dat slechts 60 pagina's telt, bevat foto's en artikelen. Het is een bescheiden begin.
Het is te hopen, dat men er in zal slagen het jaarboek ieder volgend jaar in steeds grotere omvang te doen verschijnen, want er bestaat in de wereld zeker voldoende belangstelling voor de ontwikkeling van de fotografie in Zuid-Afrika. Het boek bevat ook een opsomming van de bestaande amateur-fotoclubs en enkele vakorganisaties.
Wie voor het jaarboek interesse heeft, kan het bestellen via de boek- of fotohandel bij bovengenoemde uitgevers. J. A.

L. A. Mannheim — *Straightforward developing* — 86 bladz. 14 × 21½ cm, gebrocheerd, vele illustraties; uitgave The Focal Press, Londen 1950; prijs 5/—.

Dit boekje moeten wij zien als een min of meer geslaagde poging, de ontwikkeling van negatieven, in het bijzonder films in ontwikkeldozen, uit te leggen op een humoristische wijze. Met een grap en een grol, een vlotte opmerking terzijde en een geestig tekeningetje, weet men de stof heel aardig door te komen. Het is van begin tot eind één aanmoediging, dat het toch zo gemakkelijk is, en bedrijfszeker. Toch zijn de inlichtingen, welke worden gegeven, tamelijk uitvoerig. Het enige bezwaar daarvan is, dat men nog wel eens een keertje op hetzelfde onderwerp terugkomt.
D. H.

Lucien Lorelle — *Le Portrait Photographique* — 94 bladzijden 19½ × 23 cm, doorlopend geillustreerd. Publications Paul Montel, Parijs, 1950.

Dit boek is er naar ons oordeel in geslaagd in kort bestek vele belangrijke dingen aan te snijden die bij de portretfotografie van het grootste belang zijn. Het geeft een korte technische inleiding over de keuze van camera en materiaal, de ontwikkeltechniek en de beste lichtbronnen (soms hoofdstukjes van een enkele pagina), en behandelt dan met illustraties die meer vertellen dan een lange tekst ooit doen kan, de belangrijke zaken als expressie, harmonie van persoon en licht, visie, achtergrond, statisch en dynamisch portret, opmaak en retouche, enz.. Het hanteren der lichtbronnen krijgt een goede beurt.

Dit boek richt zich in de eerste plaats tot hen die reeds in de fotografie thuis zijn, en slechts een goede start behoeven voor het portret; een inleiding met goede raadgevingen. Zij die zo iets zoeken zullen dit een prettig boek vinden, het leutert niet, komt direct tot de kern van de zaak, en geeft dan de juiste suggesties. D. H.

Delarue-Nouvellière — *Fantaisies Photographiques* — 125 blz. 18½ × 22½ cm, gebrocheerd, 176 illustraties. Publications Paul Montel, Parijs.

Het is welhaast ondoenlijk, een opsomming te geven van de grapjes, die men met fotografie kan uithalen en die hier niet alleen besproken worden, maar ook in beeld getoond, met daarnaast geestige pentekeningetjes welke laten zien hoe men dat bereikt. Een meisje dat met zichzelf zit te kaarten is het begin, het wordt uitgewerkt in diverse varianten: de dubbele belichting, hetzij in de camera, hetzij onder het vergrotingsapparaat. Monsters maken door uitrekken, door vergrootglazen of spiegels te gebruiken, silhouetten verwezenlijken (en ook daar weer gedrochten mee plegen), vertekening (waarbij het altijd zo serieus beoefende naakt een veeg uit de pan krijgt), fotomontage en dubbeldruk, geestverschijningen, executies van hoofden, armen en benen, table-top, macrofotografie van huid, haartjes en tanden, microfotografie, maanlicht met infra-rood materiaal, telelenzen, het kleine diafragma, het kikvorsperspectief, en ten slotte luchtfoto's per vlieger.

Aanvankelijk schertsend, langzamerhand steeds serieuzer, op en top een Frans boek, vlot, luchtig en toch vol goede informatie. D. H.

Vicount Hanworth — *Amateur Carbro Colour Prints* — 158 blz. 12½ × 19 cm, in papieren band, enige illustraties; uitgave The Focal Press, Londen, 1950; prijs 10/6.

Een ieder zal het er over eens zijn dat het trichrome carbro procédé niet bepaald eenvoudig is, en zeker geen karweitje om eens even te doen. Des te meer moeten wij het daarom toejuichen, dat hier een poging is ondernomen, het gehele procédé, zuiver vanuit een practisch standpunt, niet alleen uiteen te zetten, maar ook, van handeling op handeling, op de voet te volgen, uit te leggen en daarbij voor fouten te waarschuwen. En deze poging is o.i. geslaagd. Men moge dan aanvankelijk even opzien tegen de benodigdheden, ten slotte blijkt dat mee te vallen, evenals de procedure meevalt zodra men zich daarin verdiept en de logica doorgrondt. Daarmee wordt het eerste der beide delen, waarin dit boek eigenlijk uiteenvalt, gevuld. Want hiermee is men nog niet klaar, het werk is niet feilloos van kleur. Om het gekleurde papieren positief werkelijk zuiver te krijgen moet men zich in de details gaan verdiepen, zowel van de theorie als van de practijk. Dit tweede deel is dan ook voor de gevorderden bedoeld, en leert hun o.a. gestandaardiseerd werken, gamma en filterfactoren corrigeren, en de maskermethode toepassen. Een voortreffelijk stukje werk, dit boek! D. H.

Jack Emerald — *Photographic Make-up* — 133 blz. 16 × 23 cm, vele illustraties. Uitgave The Fountain Press, Londen; prijs, gebonden, in stofomslag, 17/6.

Wij kennen een fotograaf in Den Haag, die begreep dat er een groep van cliënten moest bestaan die het zou appreciëren zichzelf nu eens niet op de doodgewone manier geportretteerd te zien, maar op de wijze waarop een filmster pleegt te worden afgebeeld, nl. „glamourized", op hoogglanzend cartondik papier, niet opgezet in een mapje met oudhollands randje, maar wel achterop afgestempeld met een brutaal stempel van die fotograaf waarin het woord copyright opvallend voorkomt. Kortom, een echte filmfoto die eenvoudig vrâágt om punaiseprikken. Om alles zo zalig mogelijk te maken ging aan de opneming zelve een uitvoerige retouche-op-het-model vooraf, nl. een volledige filmmake-up met pancake, shades, highlights en mascara. Men kan dit verwerpen op ethische of aesthetische gronden, maar commercieel bekeken is de idee zo gezond als men maar zou wensen. Hij heeft navolgers gekregen.

Hieraan moesten wij denken, toen wij dit boek ter hand namen. Het is een volledige cursus in het opmaken van een kop, zodanig dat de camera er een afbeelding van levert, die het model rondweg 10 × knapper afbeeldt dan het is. Een rond gezicht wordt een slank gelaat, ogen worden groter, men schminkt bezieling in, maakt plastisch wat plat was, maakt rond wat hoekig was, en spits wat rond bleek. Monden worden voller, lippen strakker, een kind kan sophisticated raken en een ervaren vrouw wordt weer sweet — (innocent) — seventeen. We zien mannen baarden krijgen en ruige kerels worden (waarbij men zich afvraagt of aan het „uitgangsportret" niet al een verjongingskuur voorafging) en een jonge filmspeelster krijgt een plastisch verouderingsmasker over 't gelaat naast rheumatiekknobbels op de handen om 105 lentes oud te kunnen wezen.

Men kan hierover schertsen, maar knap werk blijft het. Noodzakelijk blijft het ook, de film vergt veel op dit punt, vergt met zijn scherpe objectieve oog *altijd* make-up. Dit is dan ook — afgezien van de stunts die wij hier te lande niet spoedig nodig zullen hebben — een voortreffelijk boek voor allen, die zich met portretfotografie bezig houden en in die richting iets zouden willen doen. Niet zozeer om een bakvissenpubliek met pinupportretten te kweken, maar om de dagelijkse klant een beetje voor-te-retoucheren. Wat maar al te vaak hard nodig is, ook al om een beetje inspiratie en enthousiasme te kweken voor het ogenblik, dat de eerste blik op het matglas geworpen wordt. Een goede verpakking maakt het product altijd aantrekkelijker....

D. H.

Bij Studio Nico Zomer
1e Constantijn Huygensstraat 113
AMSTERDAM-W

kan per 1 Augustus of 1 September

een LEERLING

WORDEN GEPLAATST.

Uitsluitend schriftelijke reflecties met korte beschrijving van genoten schoolopleiding (mulo, HBS, e.d.) en opgave van leeftijd, voor 1 Augustus aan bovengenoemd adres.

Verkoping bij inschrijving

De Inspecteur der Domeinen te 's-Gravenhage, Javastraat 42, 2e etage, zal op Woensdag 18 Juli 1951, des v.m. 11 uur bij inschrijving verkopen:

grote partij FILMMATERIAAL

o.a. Kodachrome duplicating Safety Color Film, Kodak bromide papier, negatief- en positief mat. „Eastman" (alles overj.), plus 550 spoelen en plus 400 bussen van films (gebr.), 2 sound mirror apparaten model BK 414-1. Enige fototoestellen (o.a. 1 Leica, 1 Alpa reflex en 1 Mixthra box 47).

Nadere inlichtingen bij voornoemde Inspecteur.

TER OVERNAME AANGEBODEN:

fotografisch bedrijf,

annex fotohandel.

Centrumplaats Overijssel. Zeer ruim bestaan. Woonhuis vrij te betrekken. Aanvaarding na overeenkomst.

Brieven onder no F 7139 Bureau „FOTO", Hengelo.

„ANIMEX"

Import en Export Foto & Film

Nieuwe Gracht 7 · HAARLEM

Alleenimporteurs voor Nederland voor Bell & Howell Comp. en E. I. du Pont de Nemours & Comp. Inc.

★

Voor onze verkoopsorganisatie (Rayon Zuid-Holland) zoeken wij

een representatief

vertegenwoordiger

Alleen zij, die over voldoende bewijzen van verkoopskracht, kennis der foto- en cinematografie en enthousiasme beschikken, gelieven uitsluitend in eigen handschrift te solliciteren met vermelding van opleiding, levensloop, tegenwoordige werkkring en verlangd salaris, zo mogelijk onder toevoeging van recente foto, bij bovengenoemde firma. *Geheimhouding verzekerd.*

Veilinggebouw „DE VIJZEL"

Keizersgracht 616, Amsterdam, Tel. 37167

FOTO, KINO, FILMS EN INSTRUMENTEN

kunnen dagelijks bijgevoegd worden.

Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden. Vraagt condities.

Makelaar N. C. A. J. Groenendijk, Veilinghouder

'promicrol'

benut de volledige gevoeligheid van Uw film!

Sedert de introductie van ‚Promicrol' heeft de ondervinding aangetoond, dat, tengevolge van de unieke eigenschap, de details in de schaduwpartijen op te bouwen zonder de andere partijen ongunstig te beinvloeden, uitstekende resultaten en ultra fijne korrel kunnen worden verkregen met belichtingstijden, die *slechts de helft zijn van de normale.*

Dit wil dus zeggen, dat men bij gebruik van ‚PROMICROL' de filmsnelheid practisch op 3/10 Din. hoger kan stellen, dan op de filmverpakking vermeld staat!

alleen

'promicrol'

handelsmerk

ULTRA FIJNE KORRELONTWIKKELAAR

bezit deze zeer bijzondere eigenschap

Verpakt in metalen doosjes voor 600 cc. gerede oplossing

Gefabriceerd door

MAY & BAKER LTD

DAGENHAM ENGLAND

Alleenvertegenw. voor Nederland:

N. V. FOTOTECHNISCHE GROOTHANDEL ODIN,

Graafseweg 68, Nijmegen.

P177

AAN HET STRAND

BIJ REGEN

OP DE TENNISBAAN

BIJ DE PAARDENRENNEN

BIJ BERGTOURISME

VOOR DE WINTERSPORT

ONDER ALLE OMSTANDIGHEDEN DE BESTE RESULTATEN MET:

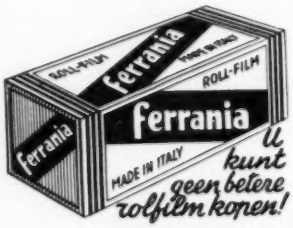

VRAAGT UW FOTOHANDELAAR!

Afdrukken om trots op te zijn!

U om ze af te leveren, Uw klanten om ze te ontvangen. 'n Héél bijzondere afdruk (octrooi aangevraagd) waarmee U Uw concurrenten een slag vóór bent.

Slechts één handelaar in elke plaats zullen we bedienen. Stuur proeforder aan

Centrale Fotowerkplaats Cöntze
Beyerlandselaan 188 - Rotterdam-Z

VOOR FOTOGRAFEN, BEELDHOUWERS EN KUNSTSCHILDERS

In beperkte hoeveelheid verkrijgbaar de prachtige map met 16 kunstfotografische naaktstudies, uitgevoerd in kunstdruk, formaat 22 x 32 cm: „Der schöne Mensch", prijs f 8.50 (verkoopprijs in Duitsland DM 7.80.)

„Mes Modèles" - Souvenirs van de bekende tekenaar van „La Vie Parisienne" F. Fabiano - form. 14 x 19 cm, 352 pagina's en 26 tekeningen van naaktstudies uit N. Afrika, Midden Amerika, Tahiti enz. Prijs f 9.75.

Vraagt gratis prijscourant!
Verkrijgbaar bij Uw foto- of boekhandelaar, of direct na storting op girorekening 395.669 bij

PHOFIL BOOK IMPORT
Amstelkade 42, AMSTERDAM-Zuid
Wegens vacantie gesloten van **21 Juli** tot **5 Augustus**

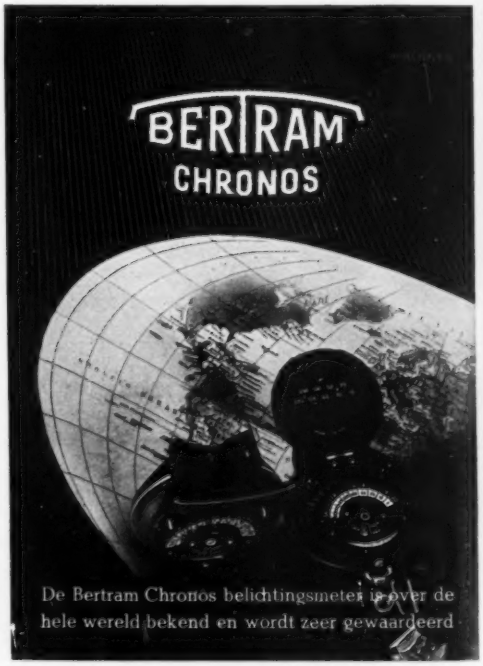

De Bertram Chronos belichtingsmeter is over de hele wereld bekend en wordt zeer gewaardeerd

Kijk

nu eens naar de inhoud van zo'n FOTO-serieboekje
(voor zegge één-vijfentwintig)

ZO JUIST VERSCHENEN

No 16 Vacantiefoto's

die werkelijk geslaagd zijn

Een best stukje proza dat ons de vacantiesfeer insleept en de reiskriebel geeft — douanebepalingen en tips — ideeën en een begrip van ideeën, en mét ideeën — aansporing vooral ook te illustreren — wat moet mee en wat blijft thuis, tips uit de praktijk — controle van de camera en andere spullen, schoonmaakbeurt — onderwerpen vinden en hoe die aan te pakken — keuze van materiaal en gebruik van filters — thuis, of dáár, zelf ontwikkelen; of 't láten doen? — 's lands wijs en 's lands sfeer..... voor *f* 1.25.

No 17 Sportfoto's

en wat daaraan vast zit

De meeste camera's zijn universeler dan men denkt — het gebruik van Uw camera — juiste gebruik van centrale en spleetsluiter — de goede zoeker is misschien nog belangrijker — instel-techniek: altijd scherp — speciale ontwikkeltechniek met recepten, alles er uit halen en toch een fijne korrel — ultra snel werken: van belichte film tot droge vergroting in 10 minuten — de verschillende sporten, tips en speciale techniek; het juiste opneempunt — tabel voor sluitersnelheden bij de diverse sporten — flitslichttechniek en flitsgetal . . . . voor *f* 1.25.

No 18 Portretjes

in de open lucht en thuis

Het kan met elke wat betere camera — keuze van objectief, materiaal en ontwikkelaar, korrelvraagstuk — de verlichting van de kop met frappant goede schetsen: doe het met één lamp — gebruik één hulplicht en geen reflectiescherm — zo kunt U ook goede portretten bereiken — de thuis-studie buiten toepassen met kosteloos zonlicht — U en het model, dat ook geen engel is — U als niet-bevroed psycholoog en stil regisseur . . . . . voor *f* 1,25

De voorgangers zijn al even best:

No 1 FOTO'S BUITEN met de eenvoudige camera
No 2 FOTO'S BINNEN met de eenvoudige camera
No 3 WANNEER EEN BETERE CAMERA?
No 4 FILTERS, hoe en wanneer die te gebruiken
No 5 NEGATIEVEN ONTWIKKELEN is niet moeilijk
No 6 AFDRUKKEN EN VERGROTINGEN zelf maken
No 7 GEZELLIGE KINDERFOTO'S in eigen huis
No 8 DE EENVOUDIGE DONKEREKAMER zelf inrichten
No 9 APPARATUUR ZELF MAKEN I (vergr.app.)
No 10 APPARATUUR ZELF MAKEN II (condensor)
No 11 't JUISTE MOMENT op de juiste wijze
No 12 DE FOTOGRAFISCHE BLIK
No 13 SCHERP INSTELLEN
No 14 GOED BELICHTEN en goed ontwikkelen
No 15 FOUTEN en hun oorzaak

Steeds 64 bladzijden prima tekst en illustraties, alle oudbakken franje overboord, recht op het doel af, en gezellig. Nu eens belichtingstabellen, dan weer schaaltekeningen, nu eens recepten, dan weer compositie-analyses, scherptedieptetabellen, sluitersnelheidstabellen, schakelschema's, kortom: steeds stof waar U wat aan hebt in een notedop, voor *f* 1,25 per deeltje.

De FOTO-serie: om compleet in de boekenkast te hebben!

UITGAVEN VAN H. L. SMIT & ZN – HENGELO
UITSLUITEND VERKRIJGBAAR IN DE BOEK- EN FOTOHANDEL

Isopan of Isochrom?

Isochrom
Fijnkorrel Rolfilm
18/10° Din

Zeer gevoelig, zeer orthochromatisch, volkomen antihalo; grote belichtings-speelruimte, grote aanpassingsmogelijkheid door de bijzondere gradatie, ook bij de grootste lichtcontrasten. Fijnkorrelig materiaal voor alle daglichtfoto's met en zonder geelfilter.

Isopan-F Fijnkorrel
Rolfilm 17/10° Din

Zeer gevoelig orthopanchromatisch gesensibiliseerd voor de weergave van de juiste kleurwaarde, volkomen antihalo; fijnkorrelig, bijzonder geschikt voor vergrotingen. Grote belichtingsspeelruimte, prachtige gradatie. Het materiaal voor alle dag- en kunstlichtopnamen.

Isopan-ISS
Rolfilm 21/10° Din

Zeer grote gevoeligheid voor kunst- en daglicht; zeer orthopanchromatisch gesensibiliseerd voor de weergave van de juiste kleurwaarden; volkomen antihalo. Grote belichtingsspeelruimte. Het materiaal voor alle kunstlichtfoto's, maar ook voor daglichtopnamen, vooral bij ongunstige lichtverhoudingen.

Het is niet noodzakelijk altijd Isopan te gebruiken.

De Agfa Isochrom film is voor daglicht-opnamen even geschikt. De gevoeligheid is gelijk aan de Isopan-film - de belichtingsspeelruimte eveneens. Bovendien heeft de Isochrom film een grote aanpassingsmogelijkheid. En wat tenslotte ook voor alle andere Agfa films geldt de wereldbekende naam geeft U de zekerheid van superieur, betrouwbaar materiaal.

Vraag naar Agfa FILMS EN CAMERA'S

Leverbaar met Elor 2,8 f 400.–
Xenar 2,8 f 425.–
Evar 2,0 f 480.–
Frilon 1,5 f 630.–

Nog steeds de goedkoopste kleinbeeldcamera met verwisselbare optiek en gekoppelde afstandsmeter

ALLEEN-IMPORTEURS:

J. SANDERS Foto- & Kino Import

Laurillardlaan 15, SANTPOORT, Tel. 8094 (K 2560)

DE

Kodak - Retinette

Met deze camera is kleinbeeldfotografie werkelijk goedkoop. De lage prijs brengt deze jongste uit de beroemde Kodak-Retina-familie onder ieders bereik.

Bovendien is de Kodak-Retinette zó veelzijdig en betrouwbaar, dat U er vrijwel elke soort opname mee kunt maken en — wat nog belangrijker is — dat alle opnamen ook slagen.

De Kodak-Retinette is uitgerust met een 'lumenized' Ennatar f/4,5 lens, een scherptediepte-schaal (in meters), een Prontor-S sluiter voor tijd- en momentopnamen van 1 tot 1/300 sec (8 snelheden) met zelfontspanner en ingebouwd flitscontact, een beeldteller, een aan het filmtransport gekoppelde rompontspanner en een optische doorzichtzoeker.

Kodak-Retinette f 171,-
Paraattas . . . f 17,50

VERKRIJGBAAR BIJ DE FOTOHANDEL

KODAK N.V. • ANNA PAULOWNASTRAAT 76 • DEN HAAG